

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ERGENLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ EBEVEYN
TUTUMLARI İLE İLİŞKİSİ**

Dilşad ALTUN

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Temmuz 2022**

ERGENLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ EBEVEYN TUTUMLARI
İLE İLİŞKİSİ

Dilşad ALTUN

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI

Konya
Temmuz 2022

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay en fazla 6 ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

26 Temmuz 2022

Dilşad ALTUN

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez/proje çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

26 Temmuz 2022

Dilşad ALTUN

TEŞEKKÜR

BaŐta tez çalışma s¼recinde ve y¼ksek lisans eğitimimde bana yol g¼steren, ilgisi ve desteği ile yanımıda olan tez danıŐmanım Dr. Őęr. Üyesi Hatice HARMANCI'ya teŐekk¼r ederim. Aileme her zamanda yanımıda oldukları ve desteklerini sundukları için teŐekk¼r ederim.

26 Temmuz 2022

Dilşad ALTUN

ÖZET

Dilşad ALTUN

Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Ebeveyn Tutumları ile İlişkisi

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2022

Yapılan bu araştırmada ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırmaya 2021-2022 eğitim ve öğretim yılı içinde Ankara ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 292 kız ve 244 erkek olmak üzere toplam 536 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde kişisel bilgi formu, Ana-Baba Tutum Ölçeği” ve “Ergenler İçin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu” kullanılmıştır. Veri analiz sürecinde ise SPSS 25.0 programında Independent Samples T test, One Way ANOVA analizi, Pearson Korelasyon analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın sonunda algılanan ebeveyn tutumlarına ilişkin bulgular değerlendirildiği zaman, kabul – ilgi ve psikolojik özerklik algı düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu, kontrol – denetleme algı düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ise düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının yaş grubu ve kardeş sayısı değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0.05$). Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ise cinsiyet, yaş grubu, anne ve babanın birlikte yaşama durumu, kardeş sayısı ve yaşamın büyük bir bölümünün geçtiği yerleşim yeri değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p<0.05$). Bunun yanında öğrencilerin ebeveyn tutumu algıları ile sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Sonuç olarak, ergenlerde ebeveyn tutumlarının sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Ergenlik, ebeveyn tutumu, sosyal medya bağımlılığı

ABSTRACT

Dilşad ALTUN

The Relationship Between Social Media Addiction and Parental Attitudes in

Adolescents

Master's Thesis

Konya, 2022

In this study, it was aimed to examine the relationship between perceived parental attitudes and social media addiction in adolescents. Relational screening model was used in the research. A total of 536 students, including 292 girls and 244 boys, studying at secondary schools in Ankara in the 2021-2022 academic year, participated in the research. In the data collection process of the research, personal information form, Parent Attitude Scale and 'Social Media Addiction Scale for Adolescents Short Form' were used. In the data analysis process, Independent Samples T test, One Way ANOVA analysis, Pearson Correlation analysis and Multiple Linear Regression Analysis were used in SPSS 25.0 program.

When the findings concerning perceived parental attitudes were evaluated at the end of the study, it was found that the perception levels of acceptance - interest and psychological autonomy were above the medium level, while the perception levels of control - inception were at a medium level. It was specified that the social media addiction levels of the students were at a low level. It was determined that the students' parental attitude perceptions showed a difference significant according to variables of the age group and the number of siblings ($p<0.05$). It was found that the social media addiction levels of the students differed significantly according to the variables of gender, age group, mother and father living together, the number of siblings and the place of residence where most of their life was spent ($p<0.05$). In addition, it was determined that there was a significant relationship between the students' perceptions of parental attitudes and their social media addictions ($p<0.05$). As a result, it can be said that parental attitudes are determinant on social media addiction in adolescents.

Keywords

Adolescence, parental attitude, social media addiction

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. ERGENLİK	4
2.1. Ergenlik Kuramları	5
2.1.1. Psikanalitik Kuram: S. Freud, A. Freud.....	5
2.1.2. Psikososyal Kuram: E. Ericson	7
2.1.3. Bilişsel Kuram: J. Piaget.....	8
2.1.4. Psikososyal Gelişimsel Kuram: J. Havighurts	9
2.1.5. Öğrenme Kuramı: B.R. MC. Candless, A. Bandura	10
2.1.6. Kişilerarası Kuram: H. S. Sullivan.....	10
2.1.7. Özünü Yineleme Kuramı: Stanley Hall	11
2.2. Ergenlikte Gelişim	11
2.2.1. Bilişsel Gelişim	11
2.2.2. Sosyal Gelişim	12
2.2.3. Cinsel Gelişim.....	12
2.2.4. Kişilik Gelişimi	13
2.2.5. Ahlak Gelişimi	15
3. SOSYAL MEDYA.....	16
3.1. Sosyal Medyanın Tanım	16
3.1.1. Sosyal Medya Türleri.....	16
3.2. Sosyal Medyanın Özellikleri	16
3.3. Sosyal Medya Kullanımı	17
3.4. Sosyal Medyanın Etkileri.....	18
	vi

3.5. Sosyal Medya Bağımlılığı	20
3.5.1. Ergenlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları	21
3.6. Sosyal Medya Kullanımının Ergenler Üzerinde Etkileri	21
3.7. Ergenlerin Yabancılar İle İletişimi	22
3.8. Siber Zorbalık	22
3.9. Çevrimiçi Taciz	23
4. EBEVEYN TUTUMLARI	24
4.1. Baskıcı – Otoriter Ebeveyn Tutumu	25
4.2. Aşırı Hoşgörülü Ebeveyn Tutumu	26
4.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu	26
4.4. İzin Verici- Gevşek Ebeveyn Tutumu	27
4.5. Kararsız- Dengesiz Ebeveyn Tutumu	27
4.6. Mükemmeliyetçi Ebeveyn Tutumu	28
4.7. Reddedici Ebeveyn Tutumu	29
4.8. Demokratik Ebeveyn Tutumu	30
5. YÖNTEM	31
5.1. Araştırma Modeli	31
5.2. Evren ve Örneklem	31
5.3. Veri Toplama Araçları	33
5.4. İstatistiksel Analiz	33
6. BULGULAR	35
7. TARTIŞMA	44
8. SONUÇ	61
9. ÖNERİLER	62
KAYNAKÇA	63
EKLER	70
ÖZ GEÇMİŞ	74
ETİK KURUL	75

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları.....	32
Tablo 2. Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Güvenilirlik, Çarpıklık, Basıklık Değerleri.....	34
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	35
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Cinsiyet Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent Samples T Test Analizi Sonuçları.....	35
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Yaş Grubu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	36
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Ebeveyn Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent Samples T Test Analizi Sonuçları.....	36
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Aile Aylık Gelir Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	37
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Anne Eğitim Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	37
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Baba Eğitim Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	38
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Yaşamın Büyük Çoğunluğunun Geçtiği Yerleşim Yeri Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	38
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Kardeş Sayısı Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	39
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	39
Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Cinsiyet Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent Samples T Test Analizi Sonuçları.....	40
Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Yaş Grubu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	40

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Ebeveyn Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent Samples T Test Analizi Sonuçları.....	40
Tablo 16. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Aile Aylık Gelir Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 17. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Anne Eğitim Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 18. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Baba Eğitim Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları.....	41
Tablo 19. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Yaşamın Büyük Çoğunluğunun Geçtiği Yerleşim Yeri Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları	42
Tablo 20. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Kardeş Sayısı Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları	42
Tablo 21. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarının ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	43
Tablo 22. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutumlarının Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerindeki Etkisine İlişkinin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	43

1. GİRİŞ

Sosyalleşmek insanlığın varoluşundan beri temel ihtiyaçlarımızdan biridir. Gelişen teknoloji internet kullanımının yaygınlaşmasına ve sosyal mecraların kullanım sıklığının artmasına sebep oldu. Sosyal mecralardaki çeşitlilik ve değişen dünya toplumu ile insanlar sosyal medya araçlarına daha bağımlı hale geldi. Bunun sebepleri arasında elbette kolay ve hızlı erişimin oldukça büyük bir etkisi var. Sosyal medya insanların istediği bilgiye istediği an ulaşabilme, istediği her konuda fikir beyan edebilme ve normalde ulaşamayacakları insanlarla arkadaşlık kurma gibi birçok imkân veriyor (Karadağ ve Akçınar, 2019).

Kişi bu şekilde birçok farklı yoldan birçok insanla etkileşime girerek sosyalleşebiliyor. Fakat sosyal medya ile sosyalleşmenin insan psikoloji için ne kadar tatmin edici olduğu elbette tartışmaya açık bir konudur. Yapılan çeşitli araştırmalarda sosyal medyada çok fazla vakit geçiren kişilerin çoğu zaman stresten ve ağır sorumluluktan kaçmak, kafa dağıtmak, çok fazla düşünmemek için sosyal medyayı tercih ettikleri görülmüştür (Bektaş,2018).

Bir başka araştırmada ise kişilerin sosyal medya bağımlılığının sebepleri incelendiğinde yalnız olduklarını düşünmeleri ve sosyal medyayı kullanarak yalnızlıklarını giderdikleri; sosyal medyada paylaşım yaparak sevgi, şevkat gibi pekiştireçler aldıkları için bu mecraları tercih ettikleri rapor edilmiştir (Gökler ve ark. 2016).

Ayrıca sosyal medyada çok fazla vakit geçiren kişilerin sosyal olayları kaçırmaktan korktukları için sürekli aktif olmak istedikleri bilinmektedir (Karadağ ve Akçınar, 2019).

Bu durum kişinin bir gruba ait olma isteği, dışlanma korkusu ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca her tür gelişmeden haberdar olmak isteyen kişilerin bilinçaltında aslında hiç bir şey üzerinde hâkimiyeti olmadığı halde her şeye hâkim olma isteğinin oluşması psikolojik açıdan oldukça yıpratıcı olabilir. Hemen yanı başımızda duran elektronik eşyalarımızı kullanarak dünyada yaşanan her tür olay hakkında bilgi ve fikir sahibi olabiliyorken bu olaylar ile ilgili hiçbir güce sahip olamamak da insan için bir stres kaynağı olabilmektedir. İhtiyaç dışında kontrolsüz sosyal medya kullanımı yoğun kaygı ve korkuya neden olabilmekle beraber kişisel gelişim ve psikolojik durumu da olumsuz etkilemektedir (Ayas ve Horzum, 2013).

Young (2016) kontrolsüz internet kullanımı sonucu oluşan internet bağımlılığını sarhoş edici madde içermeyen bir dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlamıştır. Ayrıca yapılan çalışmalarda sosyal medya bağımlılığı olan bireylerde depresyon, agresyon ve izolasyon belirtileri görüldüğü de bildirilmiştir (Ayas ve Horzum, 2013).

Sosyal medya bağımlılığı kişiye uçsuz bucaksız bir dünya sunarken asıl içerisinde bulunduğu toplumdan, aileden ise uzaklaştırır. Sosyal medya bağımlılığının arttığı bu dönemde birçok ailede de iletişim kopuklukları meydana gelmiştir ve sağlıklı bir toplumun temeli sağlıklı ailelerden oluşur (Güleç, 2018).

Sağlıklı ailenin temeli ise aile bireyleri arasındaki iletişime dayanmaktadır; aile içindeki iletişimin niteliği ise çocuklara dayandığından ailenin çocuğa karşı tutumu oldukça önemlidir (Güleç, 2018).

Sosyal medya çocuğun sosyal çevrelerinden biridir ve aile çocuğunu bu çevreden gelebilecek her türlü tehlikeden korumalı ve çocuk göremeyebilecekleri ile ilgili aile tarafından bilinçlendirilmelidir (Okumuş ve Parlar, 2018).

Anne baba tutumları çocukların kişilik gelişimleri, ileride nasıl bir insan olacakları, problemler karşısında nasıl tepki verdikleri ve yaşam sürecince nasıl bir mizaca sahip olacakları gibi birçok alan için oldukça önem taşımaktadır. Çocukların sosyal medya kullanım şekilleri, yoğunlukları da anne baba tutumlarından mutlaka etkilenir. Öncelikle anne baba tutumu çocuğun sosyal medyaya ne kadar ihtiyaç duyduğunu etkileyebilir; günlük yaşamında ailesi ve çevresi ile olumlu ilişkiler kuran, ailesi tarafından bilinçlendirilmiş ve fikirlerine değer verilen çocuğun sosyal medyayı kaçış olarak değerlendirmemesini bekleyebiliriz. Özellikle ergenlik döneminde sosyal bir gruba dâhil olmak ve ait olduğunu hissetmek çok önemlidir; çocuk bu dönemde ait olabileceği bir grup bulmak için oldukça hevesli davranır (Okumuş ve Parlar, 2018).

Bu süreçte çocuk ve aile etkileşiminin niteliği çocuğun sosyal medya ile etkileşiminin niteliği üzerinde de belirleyici olacaktır. Sosyal medya çocuğun güvenli ve özgürce dolaşabileceği bir alan olmadığından aile çocuğa karşı bilinçli, sakin ve koruyucu yaklaşmalıdır. Çocuk sosyal medya eğitimini ailesi tarafından almalı ve sosyal medyada kendisine güvenli bir alan oluşturarak olumsuz durumlardan nasıl kaçınabileceğini ve bu durumlarda ne yapması gerektiğini bilmelidir; tabi ki burada sorumluluk aileye aittir (Okumuş, 2018).

Çocuğu bilinçlendirmesini ve korumasını beklediğimiz ailenin de çocuk için yararlı ve uygun bilgiye sahip olması oldukça önemlidir. Aile dinamikleri de ailenin sosyal medyaya bakış açıları üzerinde değişiklik yaratmaktadır fakat çocukların sosyal medyayı doğru kullanabilmeleri için ailelerin ortak bir bilinç düzeyinde olmaları gerekir. Yapılan araştırmalar farklı aile tutumlarının çocukların internet kullanım şekilleri ile doğrudan bağlantılı olduğunu da ortaya koymuştur (Ayas ve Horzum 2013).

Yabancı alan yazında da ebeveyn davranışlarının ergenlerin davranışlarını ve sosyal medya kullanımını etkilediği; olumlu ebeveyn tutumuna sahip ailelerin çocuklarının sosyal medya kullanımlarının daha kontrollü olduğu ve bu çocukların daha uzlaşmacı oldukları görölmüştür. Ayrıca ebeveynleri ile iyi ilişkisi olan ergenlerin sosyal izolasyonlarının daha az olduğu, aileleri ile daha olumlu ilişkiler kurdukları ve sosyal medya kullanımlarının daha bilinçli ve sağlıklı olduğu ortaya koyulmuştur. (Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y. ve Li, M. 2010)

Çalışmamızda gelişimsel olarak zor bir süreçten geçen ergenlerimizin sosyal medya ve ebeveynleri aralarında kaldıkları gözlendiğinden ergenlerin sosyal medya kullanımları üzerinde ebeveyn tutumlarının etkisi var mıdır ne ölçüde ve ne yönde etkilemektedir sorularına cevap aranmıştır. Sosyal medya yaşamımızda ve akademide oldukça yaygın olduğundan ve ebeveyn tutumlarının ergenler üzerinde önemli yansımalarının olduğu bilindiğinden çalışmanın literatüre olumlu katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

2. ERGENLİK

Ergen kelimesi İtalyanca ‘adolescent’ karşılığı olarak kullanılmaktadır. Büyümek, gelişmek, olgunlaşmak anlamına gelen bu kelime, çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasında bulunan kişileri temsil eder (Vikipedi, 2021).

Ergenlik 12-18 yaş arası süreç boyunca kişinin henüz toplumsal sorumluluklarını üstlenemediği ama toplumsal rolleri keşfedebildiği, kişilik, kimlik, meslek, cinsel kimlik arayışında ne çocuk ne yetişkin olduğunu bir kargaşa dönemidir (Cloutier, 1982).

Ergenlik uzun yıllardır araştırmacıların üzerinde pek çok çalışma yaptığı, çatışmalı, zor bir süreç olarak bilinmektedir. Bu dönem çocuğu zihinsel, fiziksel birçok değişikliğe uğrar ve bu kısa sürede bu kadar fazla değişim zaman zaman kişide çatışmalara, bocalamalara sebep olabilmektedir.

Tarihte bilinen insan yaşamının ilk dönemlerinde özellikle ilk çağ ve orta çağda çocuklar yetişkinleri minyatür olarak görülür ve özel ihtiyaçları olabileceği düşünülmezdi. Çocuklara da yetişkinlere verilen sorumlulukların aynısı verilirdi ve çocuklar ağır işlerde çalıştırılırlardı. Bu dönemlerin tabloları incelendiğinde de çocukların yetişkin kıyafetleri ile yetişkin işleri yaptığı görülebilir (Köni, 2020).

Ergenlik döneminin tarihte birçok kişi tarafından farklı tanımları yapılmıştır. Aristoteles bu dönem çocuklarını mantıksız, dürtüsel, tutkuları ile hareket eden ve eleştiri kabul etmeyen değişken yaratıklar olarak tanımlamıştır; Platon ise ergenlik dönemine ruhsal sarhoşluk demiştir (Dinçel, 2006).

Comenius çocukların mutlaka eğitim görmesi gerektiğini söylemiş ve her biri altı yıl süren dört evrelilik okul örgütlenmesi modelini öne sürmüştür. Ergenlik dönemi çocuklarında matematik, hitabet ve mutlaka bir yabancı dil olarak Latinceyi öğrenmeleri gerektiğini söylemiştir. John Locke çocuğun her yaşta sevgiye ihtiyacı olduğunu ve zihnimizin boş beyaz bir sayfa gibidir demiştir. J.J. Rousseau ise çocuğun doğuştan iyi olduğunu ve kirlenmemesi gerektiğini söylemiştir ve 4 gelişim evresinden bahsetmiştir. Ergenlik döneminde bilinçle beraber ahlak kavramının da geliştiğini, bu dönemde etkin katılım, özerklik ve akılcı eğitimin önemli olduğu belirtmiştir (Cloutier, 1982).

2.1. Ergenlik Kuramları

Ergenlik dönemi ile ilgili günümüzde devam etmek üzere birçok uzman tarafından farklı görüşler geliştirilmiştir. Bu başlık altında birçok alanda fikir veren ve birçok alana temel oluşturan kuramlar gözünden ergenlik dönemi incelenmiştir.

2.1.1. Psikanalitik Kuram: S. Freud, A. Freud

Psikanalitik kuram kişiliğin bireyin farkında olmadığı, bilinç dışında yer alan yaşantılar ve dürtüler ile oluştuğunu savunmaktadır. Freud'a göre kişilik farklı dönemlerde farklı dürtüler ile biçimlenmektedir. Freud kuramı açıklarken cinsellik ve bilinçaltını temel almıştır ve kişilik gelişiminde erken çocukluk döneminin oldukça önemli olduğunu da belirtmiştir (Köni, 2020).

Topografik kurama göre ruhsal yapının üç düzeyi vardır. Kuram bu düzeyleri buzdağı benzetmesi üzerinden açıklar (Psyche, 2018).

- a. Bilinç: Gerçeklik ilkesi ve mantık ile çalışan bu düzey kişinin dış dünya ile etkileşim içerisinde olduğu, sansür ve filtreleme içeren neden- sonuç bağlantılarının kurulduğu ve buzdağının dışarıda kalan bölümüdür (Önder, 2017).
- b. Bilinç öncesi: Bu düzey bilinçte hatırlanamayan fakat çeşitli uyaranlar ile geri getirebilen verilerin bulunduğu ve kişinin kısmen farkında olduğu, buzdağının yüzeyde kalan bölümüdür (Psyche, 2018).
- c. Bilinçdışı: Buzdağının en altta kalan karanlık kısmıdır. Bireyin iradesi ile geri getirilemeyen, özel uygulamalar ile belirli bir süreç sonucunda ulaşılabilecek; farkında olmadığımız istek, duygu ve düşüncelerimiz veriler burada yer alır (Özer, 2017).

Yapısal kuramda Freud'a göre kişilik üç bölüme ayrılmıştır.

- a. İd (Alt benlik): Kişilik yapılarından en ilkel ve dürtüsel olanıdır. Bu yapı daima haz ilkesi ile çalışır ve oldukça tahammülsüzdür; sonuç ne olursa olsun arzuladığı şeye ulaşmak ister. Daima zevke yönelir ve çocuk yaşama başladığı anda kişiliği idden oluşmaktadır (Sanlı, 2020).
- b. Ego (Benlik): Altıncı ayda oluşmaya başlayan bu yapının temel amacı uyumu, dengeyi sağlamaktır. Ego problem çözme, karar verme gibi üst düzey zihinsel

işlevleri kapsamaktadır. İd ve süperego arasında dengeyi sağlayarak kişinin arzularını yerine getirmek için çözüm yolları bulan yapıdır. Ego gerçeklik ilkesine göre çalışan bir arabulucudur (Özer, 2017).

- c. Süperego (Üstbenlik): Altı yaş civarında gelişen bu yapı kişiliğin toplumsal kuralları, ahlaki standartları temsil eden bölümdür. Mükemmeliyetçilik ilkesi ile çalışır ve idin isteklerini görmezden gelir (Önder, 2017).

Psikoseksüel kuramda Freud kişinin yaşamın ilk yıllarında başlıca zevk merkezlerini ağız, anüs, genital olarak belirlemiş ve farklı dönemlerde bu organlara ilişkin karmaşalar yaşadığını öne sürmüştür. Ayrıca Freud bu dönemlerde yaşanan karmaşaların kişinin yetişkinlik dönemi kişiliği üzerinde belirleyici olacağını ve bu dönemlerde çözüme ulaşmayan karmaşaların ilerleyen yıllarda çözilemeyen karmaşaya yönelik saplantılar oluşturacağını söylemiştir. Freud bu kuram altında cinsel gelişimi beş başlıkta incelemiştir.

- a. Oral dönem (0-1): Yaşamın ilk yılını kapsar ve bu dönemde temel ihtiyaç beslenmedir. Emmeye bağlı olarak çocuğun haz bölgesi ağızdır. Bu dönemde ihtiyaçları giderilmeyen yada çok fazla giderilen çocukların yetişkinlik döneminde tırnak yemek, sigara içmek, obezlik gibi saplantıları olduğu görülmüştür.
- b. Anal dönem (1-3): Bu dönem çocuğun tuvalet eğitimi aldığı ve haz durumunun tutma- bırakma eylemi olduğu bir süreci içermektedir. Anal dönemde tuvalet eğitiminin nasıl verildiği çok önemlidir. Freud'a göre tuvalet eğitimi çok sıkı ve disiplinli verilirse çocuk ileride cimri, inatçı, sıkı denetimci bir yetişkin olacaktır; tuvalet eğitiminin gevşek verildiği durumda ise çocuk yetişkinlikte umursamaz ve düzensiz olacaktır.
- c. Fallik dönem (3-6): Bu dönemde çocuk cinsel kimliğini kazanır. Cinsel farklılıkları fark etmeye ve bunlarla ilgili sorular sormaya başlar. Çocuk bu süreçte cinsel organını inceler, kendini tanımak ister. Bu dönemde kız çocuklarında elektra kompleksi görülmektedir. Kız çocuk babasının cinsel kimliğinin kendininkinden farklı olduğunu anlar ve babaya karşı ilgi duyar ayrıca anneyi de kendisine rakip görmektedir. Fakat kız çocuk anneyi rakip gördüğü bu dönemin ardından anneyi rol model almaya başlar. Bu dönem içerisinde erkek çocuklarda

ise odipus kompleksi görülmektedir. Odipus kompleksi erkek çocuğun annesinin cinsiyetinin kendisinininkinden farklı olduğunu anlaması ve anneye ilgi duymasıdır. Ayrıca erkek çocukta bu dönemde babayı kendisine rakip görür fakat dönemin ardından babayı rol model alacaktır. Fallik dönemde erkek çocuklarda kastrasyon duygusu da görülmektedir. Bu duruma iğdiş edilme korkusu da denmektedir.

- d. Latent (gizil) dönem (6-12): Bu dönem çocuğu okul yaşantısına odaklanmıştır. Belirtilen herhangi bir haz bölgesi yoktur. Çocuk kendi cinsi ile vakit geçirmeyi tercih etmektedir. Toplumsallaşma ön plandadır.
- e. Genital dönem (12-18): Ergenlik dönemidir. Fiziksel gelişim oldukça hızlıdır. Çocuğun kimlik arayışı başlamıştır ve çatışmalar yaşadığı bir süreçtir. Artık cinsel kimlik kazanılmıştır ve ergen karşı cinse ilgi duymaya başlar. Önceki dönemler ne kadar sağlıklı geçirilse bu dönemde o kadar sağlıklı ve rahat geçirilir. Kimlik, meslek, toplumsal rol arayışında olan ergen dönem sonunda yetişkinliğe geçer.

2.1.2. Psikososyal Kuram: E. Ericson

Ergenlik dönemi kişinin yoğun bir şekilde kimlik arayışına girdiği ve kendisine uygun toplumsal rol bulmaya çalıştığı bir süreçtir. Bu süreçte ergen kendisine sıklıkla 'ben kimim?' sorusunu sorar ve doğru kimliği bulmak adına farklı roller dener. Ergen bu süreç boyunca kendisini toplumsal roller ve hedefler karşısında yetersiz hisseder ve yoğun çatışmalar geçirir. Kişinin olumlu kimlik geliştirebilmesi için bu çatışmaların ait oldukları dönemde çözüme ulaşması gerekir. Ait olduğu dönemde çözülemeyen çatışmalar sonraki döneme ait gelişimsel süreci de olumsuz etkilemektedir. Ericson'a göre çatışmalar kültürle bağlantılı olarak birbirine benzeyebilir fakat her birey çatışmalara kendine özgü bir süreç ile çözüm getirir. Ayrıca bu dönemde Ericson'a göre ergen için başkaları tarafından nasıl algılandığı oldukça önemlidir; ergen bu algıları dikkate alarak kendisine bir kimlik oluşturur (Dinçel, 2006).

Ericson'a göre öğrenme yaşam boyu devam etmektedir ve Piaget'in aksine kalıtım ve çevrenin kişilik gelişimi üzerinde payının ortak olduğunu savunur. Ericson ergenlik dönemi üç alt başlıkta incelemiştir.

- a. Erken ergenlik: Bu dönem 12- 14 yaş aralığını kapsamaktadır. Fiziksel ve davranışsal değişimlerin en hızlı yaşandığı bu dönemde ikincil cinsiyet özellikleri belirginleşir.

Vücutta meydana belirginleşen cinsiyet özellikleri ile beraber ergen toplumsal bir rol ve cinsel kimlik arayışına da bu dönemde girer. Ergenin kimlik gelişimi üzerinde çevrenin etkisi oldukça büyüktür; ergen çevresindeki kişileri rol model alarak kendisine uygun bir kimlik geliştirir. Bu dönemde cinsel kimlik oluşur ve ergen genelde hemcinsi ile beraber olmayı tercih eder (Derman, 2008).

- b. Orta ergenlik: 15-18 yaş arası dönemi kapsayan dönemdir. Bu süreçte bireyselleşme ön plandadır. Süreç içerisinde ergenin özerklik ihtiyacı ve riskleri olduğundan daha az görmeleri sebebi ile anne- baba ile çatışmalar yaşanmaktadır. Aile ile olan çatışmanın yanı sıra bu dönemde ergenin kendisini aileye kanıtlama ve kabul ettirme çabası da oldukça yoğundur. Bu dönemin bir diğer belirgin özelliği ise karşı cinsle olan ilgidir. Ergen için karşı cins ile etkileşim içerisinde olmak, duygusal ilişkiler kurmak ve akranları tarafından onaylanmak oldukça önemlidir.
- c. Geç ergenlik: 18 yaş ve sonrasında kapsayan dönemdir. Bu dönemde ait olma duygusu ön plandadır. Ergen önceki dönemlerde çözüme ulaştırması gereken temel güven duygusu, girişimcilik gibi kazanımlar ile kimlik geliştirir ve dönem içerisinde kültürel değerleri kabul etme, benimsemede başlar. Bu dönemde ergenin cinsel kimlik ve mesleki kimliği de geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca bu süreçte ahlak gelişimi de başlar ve yetişkinlik boyunca devam eder (Özer, 2017).

2.1.3. Bilişsel Kuram: J. Piaget

Piaget'e göre dünyanın zihinsel olarak anlamlandırılmasında şema, özümleme, uyma (akomodasyon) ve dengeleme süreçleri rol oynar. Kurama göre insan dünyaya refleksler gibi çok basit şemalarla gelir. Fakat geçirdiği yaşantılar ile beraber bu şemalar geliştirilir ve daha karmaşık yeni şemalar oluşturulur (Keklik, 2017).

Şema, kişinin çevresini anlamlandırırken geliştirdiği bilişsel bir yapıdır. Yeni yaşantıları ve deneyimleri için bir çerçeve oluşturur.

Özümleme, kişinin yeni bir yaşantıyı eski şemaları ile açıklamaya çalışmasıdır.

Uyum (akomodasyon), yeni yaşantıya uygun şekilde yeni şemalar geliştirmek anlamına gelir.

Dengeleme, özümleme ve uyum arasında düzenli bir denge olması gerekmektedir. Kişi yeni durumla karşılaştığında ilk olarak özümlemeye başvurur fakat burada bilişsel bir dengesizlik yaşanır ve uyum ile yeni durum için yeni şemalar geliştirilir. Bu süreç ise dengelemedir.

Piaget'e göre ergenlik 'soyut işlemler' dönemine denk gelmektedir. Bu dönem 12 yaş ve sonrası ifade etmektedir ve bu süreçte üst düzey zihinsel işlemlerin gelişimi ön plandadır. Kişi bu süreçte varsayımsal düşünme, düşünceler hakkında düşünebilme, karar verme, hipotez üretme gibi bilişsel işlemlerin gelişimine yoğunlaşmıştır. İdeal belirleme, gelecek planları, kendini değerlendirebilme becerisi bu dönemin kazanımlarıdır. Sınırların ötesinde düşünebilme, ilkeleri ve yasaları sorgulayabilme ergenlik dönemine ait bilişsel becerilerdir. Ergen dönem sonunda 'yetişkin gibi' düşünebilmektedir (Öngen, ?)

2.1.4. Psikososyal Gelişimsel Kuram: J. Havighurts

Havighurts'a göre gelişimi etkileyen üç temel faktör vardır. Bunlar olgunluk, toplumsal değerler ve beklentiler, kişisel beklentiler ve değerlerdir. Kişinin hayatının her aşamasında kişinin ve toplumun beklentileri arasında her döneme özgü gelişim görevleri vardır ve Freudcu kuramda da belirtildiği gibi bir dönemde çözüme ulaşamayan gelişim görevi kendinden sonraki tüm dönemleri etkilemektedir.

Havighurts kişinin doğumundan itibaren farklı yaş aralıkları ve bu yaşlara uygun gelişim görevleri belirlemiştir. Ergenliğe ait gelişim görevleri aşağıdaki gibidir;

1. Fiziksel görünüşünü kabul etmek ve bedenini etkili bir şekilde kullanmak,
2. Kadın ya da erkek olarak toplumsal cinsiyet rolünü başarmak,
3. Her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve olgun ilişkiler kurmak,
4. Anne baba ya da başka yetişkinlerden duygusal olarak bağımsız olmak,
5. Bir meslek seçip bunun için hazırlanmak ve ekonomik özgürlüğe kavuşabilmek,
6. Evlilik ve aile yaşantısına hazırlanmak,
7. Toplumsal olarak sorumlu davranışlar sergilemeyi istemek ve bunu başarmak,

8. Bir ideoloji edinmek ve davranışlarına yol gösterecek birtakım değerleri ve ahlaki sistemi oluşturmak.

2.1.5. Öğrenme Kuramı: B.R. MC. Candless, A. Bandura

MC. Candless sosyal öğrenme kuramını ergenlere uyarlamıştır ve kişiyi dürtülerin kontrol ettiğini ileri sürmüştür. MC. Candless'a göre insan hangi dürtünün hangi davranışı ortaya çıkardığını deneme yanılma yolu ile keşfetmektedir. Ergen toplumun beklentileri ve kendi yaşantıları arasında çelişkiler yaşar; bu çelişkilerden biride çocuklukta anne- baba tarafından bağıllık göstermesi beklenirken ergenlikte özerk olması gerektiğidir (Dinçel, 2006).

Öğrenme kuramında Bandura daha çok kişilik gelişimi ile ilgilenmiştir ve ergenin gözlem ve taklit yolu ile kişilik geliştirdiğini savunmuştur. Ona göre ergen çevreden gelen uyarılar yolu ile yetişkinlerin yaptıklarını yaparak kendi kimliklerini oluştururlar. Ayrıca Bandura ergenlik döneminde meydana gelen saldırganlık davranışlarını ve buhranları normal kabul etmez. Eğer bir ergen buhranlar geçiriyorsa ve saldırgan davranışlarda bulunuyorsa bu onun toplumsallaşamamış olduğunu göstermektedir. Bandura düzenli ve sevecen aileye sahip ergenin sakin ve uyumlu bir ergenlik süreci geçireceğini savunmuştur (Dinçel, 2006).

2.1.6. Kişilerarası Kuram: H. S. Sullivan

Sullivan davranışları içgüdülerin belirlediği fikrine karşı çıkmıştır ve kişiliği sosyal güçlerin belirlediğini söylemiştir. Sullivan'a göre kişinin sağlıklı bir yaşam sürebilmesi için başka insanlarla yakın ilişkiler kurabilme becerisine sahip olması gerekmektedir. Sullivan kişilik gelişiminde en önemli dönemin ön ergenlik süreci olduğunu söylemektedir. Ön ergenlik dönemi kişinin hemcinsi ile yakın ilişkiler kurması beklenen süreçtir. Sullivan bireysel farklılıkları kabul eder fakat benzerliklerin farklılıklardan daha fazla olduğunu ve insanın 'tek tür' bir canlı olduğunu savunur. Bu görüşüne kanıt olarak da ruh sağlığı bozuk insanların bazı özelliklerinin diğer insanlarda da farklı şiddetlerde görülebildiğini öne sürmüştür (Turan, 2020).

Kişilik gelişimi kapsamında daha çok şizofreni hastaları ile çalışan Sullivan kişiliği anlama için kişilerarası iletişime bakılması gerektiğini ve bu iletişimde somut insanların

varlığının şart olmadığını belirtmiştir. Kişilik hayali kişiler ile iletişimde de ortaya çıkabilmektedir (İmamoğlu, 2009).

Sullivan'a göre kişilik bir enerjidir; enerji gerilim ya da enerji dönüşümleri olarak var olmaktadır.

Enerji dönüşümü gerilimleri somut davranışlara ya da örtük duygu ve düşüncelere çevirmektedir.

Gerilimin iki türü vardır. İlki ihtiyaçlardır; kuramın önemseydiği biyolojik temeli olmayan tek ihtiyaç şefkattir. İkincisi ise kaygıdır. Kaygıya olumsuz çevre ya da anne sebep olmaktadır ve annenin kaygısı empati yolu ile çocuğa da geçebilmektedir. Kaygı olumlu sosyal ilişkiler kurmayı da engellemektedir (İmamoğlu, 2009).

Sullivan'a göre ergenlik 'cehennem' gibidir. Bunun sebebi de kuramın en çok önemseydiği sosyal çevrenin ergenlik dönemindeki çocuğun karşı cinse ilgi duymasını engellemesi ya da karşı cinsle ilişkiye ve ergenlik sürecine yeterince hazırlanmamasıdır (Dinçel, 2006).

2.1.7. Özünü Yineleme Kuramı: Stanley Hall

Stanley Hall Darwin'in evrim teorisinden etkilenmiştir ve insanların maymun soyundan geldiğine inanır. İnsanların hala ilkel olduklarını ifade etmiştir. Ergenlik dönemini fırtınalı ve çatışmalı bir süreç olarak değerlendiren Hall bu dönemin ilkelikten uygarlığa geçiş süreci olduğunu belirtmiştir. Hall'a göre ergenlik kızlar ve erkekler için farklı ilerler ve bu süreç insanın yeniden doğuşu gibidir. Ergenlikte kişi yeniden eğitilebilir ve geliştirilebilir (Toplu, 2017).

2.2. Ergenlikte Gelişim

2.2.1. Bilişsel Gelişim

Ergenlik dönemi Piaget'in bilişsel gelişim dönemlerinden 12 yaş ve sonrası soyut döneme denk gelmektedir. Bu dönem çocuğu artık somut şemalardan ayrılmış soyut düşünebilmektedir. Soyut düşünebilme becerisi artık ergenin hipotetik, sistematik düşünebilmesi anlamına gelmektedir. Bu dönemden itibaren düşüncelerini varsayımsal temellere dayandırma, mantıksal düşünebilme, analiz edebilme gibi özellikler görülmektedir. Ergen artık birden fazla şemayı soyut olarak birleştirebilmektedir yani çoklu ilişkilendirme yapabilme becerisi gelişmektedir. Neden- sonuç bağı kurma,

olayların arka yüzünü görebilme becerileri bu dönemde gelişir. Soyut dönem, artık imaların ve benzetmelerin kavranabilmeye başladığı dönemdir; çocuk atasözleri ve deyimleri, metinlerin ana fikirlerini daha kolay anlamaktadır (Dinçel, 2006).

2.2.2. Sosyal Gelişim

Ergenlik dönemi sosyal gelişim anlamında kişinin toplumda bir yer ve statü arama çabasının çok yoğun olduğu bir süreçtir. Ergenlik dönemde çocuk toplumsallaşma becerilerini geliştirir ve topluma uyum sağlamaya başlar.

Bu dönemde kabul görülmek adına yaşadığı çevreye hâkim olan kültürel değerler, davranışlar, düşünceler, alışkanlıklar ergen için önemli ve ilgi çekicidir. Ait olmak için bu çevreyi kopyalama, onlar gibi olma eğilimdedir ve bazı değerlere sıkı sıkıya bağlanır. Bu dönemde çok sıkı özdeşim kurulan değerler, alışkanlıklar ilerleyen yıllarda kişilik gelişiminin de belirginleşmesi ile değişebilir. Çünkü ergenlik dönemi sosyal anlamda büyük bir uyum sürecidir öncelikli olan herkes gibi olmak, fazla dikkat çekmemek fakat kabul gördüğünü hissetmektir (Toplu, 2017).

Bu dönemde aynı zamanda cinsel kimlikte tamamlanma sürecinde olduğundan ergen karşı cinse ilgi duymaya başlar ve çevresinde model olarak gördüğü biri ile özdeşim kurar. Ergenin sosyalleştiği bu süreçte duyguları ve ilişkileri arasında bir denge kurabilmesi önemlidir. Ergenlikte çevre ile dengeli ilişkiler kurmayı başarabilen çocukların ailelerinin de çevre ile olumlu ilişkiler kuran bireyler olduğu görülmüştür. Ailesinden destek, sevgi, ilgi gören değerli olduğunu bilen çocukların önceki gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde geçirdikleri ve ergenlik döneminde daha sakin ve dengeli oldukları bilinmektedir (Toplu, 2017).

Bu dönem çocuğu zaten çok fazla çatışma arasında olduğundan sosyal anlamda da desteklenmelidir; sen dilinden uzak durulmalı ve yanlış olduğu düşünülen her şey nedenleri ve olası sonuçları ile açıklanmalı ve dayatma yapılmamalıdır.

2.2.3. Cinsel Gelişim

Ergenlik döneminde gelişim oldukça hızlıdır. Dönemin görevleri gereği, cinsiyet hormonlarının da daha fazla çalışması ile ergenin vücudunda belirgin ve hızlı değişimler meydana gelir. Bu değişim süreci genel olarak kızlarda 11-13, erkeklerde 13-15 yaşları kapsamaktadır. Ergen bu sürede çocuk görünümünden çıkar ergenliğin sonuna kadar süren

bu değişim ile yetişkin görüntüsüne sahip olur. Ergende cinsel olgunlaşmanın belirtileri birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin ortaya çıkmasıdır (Keklik, 2017).

Birincil cinsiyet özellikleri; daha çok üreme organlarındaki olgunlaşmayı kapsar. Bu dönemde kızlarda ilk adet kanaması görülür. Adet kanamasından yaklaşık bir yıl sonra ise yumurtlama başlar; bu da 11-14 yaşlarına denk gelmektedir. Bu süreçte dış cinsel organ oldukça olgunlaşmıştır. Erkeklerde ise penis ve testisler büyür; sperm ulaşımını sağlayan prostat bezleri olgunlaşır. Bu değişimler ile beraber ilk gece boşalmaları başlar (Set, Dağdeviren ve Aktürk, 2006).

İkincil cinsiyet özellikleri; kızlarda göğüslerin olgunlaşması, vajina çevresinde, koltuk altında ve vücudun diğer bölgelerinde kıllanma olarak kendini gösterir. Ayrıca kızlarda omuzların daralması, bel oyuntusunun belirginleşmesi ve kalçanın genişlemesi de bu özellikler içerisindedir. Erkeklerde ise penis çevresinde, koltuk altında ve yüz de kıllanmalar görülür. Omuzlar genişler, kalçalar daralır ve üst beden daha uzundur. Erkeklerde bir diğer özellik ise sesin kalınlaşmasıdır. Ses önce incelik, çatlar ve sonra kalınlaşır (Parlaz ve ark., 2012).

Ergenlik döneminde kızlarda boy uzaması 11-13, erkeklerde 13-16 yaşlarında en hızlıdır. Boy uzamasına bağlı olarak uzuvlarda ağrı görülebilir. Dönemin genel özelliklerinden biride iki cinsiyette de yağ bezlerinin fazla çalışmasıdır; bu ergenlerde sivilceye sebep olur. Ayrıca erkeklerde kas kütlesi artarken kızlarda yağ dokusu artar.

2.2.4. Kişilik Gelişimi

Kişilik gelişimi oldukça uzun bir süreçtir. Yaşamın ilk yıllarından altı yaşına kadar kişiliğin temelleri atılmış olur fakat büyük ölçüde şekillenmesi ergenlik yıllarına denk gelmektedir. Ergenlikte kişilik gelişimi diğer tüm alanlarda da olduğu gibi oldukça sancılı ve karmaşık bir süreçtir.

Bu dönem çocuğu kendisine sürekli 'ben kimim ?' sorusunu sormaktadır. Ergen ait olma ve tamamlama içgüdüğü ile sürekli bir arayış içerisindedir ve kendisine en uygun kimliği bulmaya çalışır. Bu süreçte ikili ilişkilerden aldığı geri dönütler, akranları arasında nasıl bir konumda olduğu, kendini ifade etme şekli ve paylaştığı düşüncelerin insanlar üzerinde nasıl etki bıraktığı kimliğin şekillenmesinde önemli yere sahiptir (Kahveci, 2014).

Kimlik gelişiminde kültür ve sosyo-ekonomik çevrede en önemli faktörlerdendir. Kültür ve sosyo-ekonomik çevre büyük oranda kişinin toplum tarafından onaylanan ya da cezalandırılan davranış ve düşüncelerini belirlemektedir. Ergen bu süreçte kendisine rol-model olabilecek birine ihtiyaç duyar. Bu kişi baba, anne, abla, abi ya da yakın çevresinden herhangi biri olabilir. Çocuk bazen farkında bile olmadan kendi rol- modelini seçer ve onun onaylanan, takdir gören davranış ve düşüncelerini kendi kimliğine yansıtır. Kimlik gelişimi biyolojik faktörlerden ziyade sosyal öğrenme, gözlem yolu ile gelişmektedir. Kimlik oluşumu sürecini büyük oranda kişinin eylem ve düşünceleri aktiftir bir olgunlaşma dönemi söz konusu değildir. Ancak hazır bulunuşluktan bahsedilebilir.

Ericson'a göre kimlik gelişimi belirli dönemlerde belirli çatışmaların atlatılması sonucu oluşur. Her dönem çatışması birbirini etkilemektedir ve herhangi bir dönemde yaşanan aksaklık sonraki tüm dönemleri etkilemektedir. Ericson'a göre ergenlik dönemi çatışması 'kimlik oluşumuna karşı rol karmaşası' dır (Dinçel, 2006).

Marcia, Ericson'un kuramından etkilenerek kimlik statüleri kuramını ortaya koymuştur. Marcia'ya göre kimlik gelişimi belirli bir statüde sonlanmaktadır ve statüler arası geçiş mümkündür. Marcia'nın önerdiği dört kimlik statüsü aşağıda belirtildiği gibidir.

- a. Başarılı kimlik; bu kimliğe sahip kişiler kendileri tüm alternatifleri incelemiş, değerlendirmiş en uygun olana karar vermişlerdir. Bu kimliğe sahip kişi çevrenin baskısı ve etkisi altında kalmaz, tutarlı bir kimlik oluşturmuştur.
- b. İpotekli kimlik; bu kimliğe sahip kişiler genelde çevrenin etkisi altındadır. Kimlik gelişimleri adına keşif ve kendini tanıma süreci geçirmezler. Çevrenin uygun olduğunu düşündüğü şeyler onlar içinde uygundur.
- c. Kararsız kimlik; bu kimlik türüne sahip ergenler kendilerini tanıma sürecine girmiş fakat bu süreci tamamlayamamışlardır. Bu sebeple kendileri için en uygun olan ile ilgili karar verememektedirler ve bir kriz süreci içindedirler.
- d. Dağınık kimlik; bu kimliğe sahip ergenler ise keşif süreçleri ile ilgili değildir. Kendilerini tanımak ve uygun alternatifleri değerlendirmek için çaba göstermezler. Bu sebeple bir karar süreci de geçirmezler.

2.2.5. Ahlak Gelişimi

Ahlak gelişimi çocukluktan yetişkinliğe kadar farklı dönemlerde farklı özellikler göstermektedir. Bir çocuğun ve bir gencin ya da bir gencin ve bir yetişkinin ahlak anlayışı aynı değildir. Doğru ve yanlış, iyi ve kötü gibi ahlaki kavramlar hem kişinin içinde bulunduğu gelişim döneminden hem de kültürel değerler, yaşantılar gibi çevresel faktörlerden oldukça etkilenir (Tanık, 2020).

Ahlak gelişimine farklı pencerelerden bakan kuram ve kuramcılar vardır. John Locke çocuğun dünyaya boş bir levha gibi geldiğini yani ‘tabula rasa’ anlayışını savunmaktadır. Onun için önemli olan çevreden alınan ve gözlenebilen davranışlardır. Bandura ise rol-model durumu üzerine yoğunlaşmıştır ve kişideki ahlaki gelişiminde model aldığı kişi veya kişilerin davranışları ile şekillendiğini savunur. Bandura’ya göre toplum tarafından kabul gören davranışlar pekişir, kabul edilmeyenlerde unutulur. Hümanistlere göre ahlak gelişimi dışarıdan bir güç tarafından dayatılmamalıdır ya da sosyal öğrenme ürünü olmamalıdır. Onlara göre ahlaki davranışlar kişinin içinden gelmelidir (Clouse, 2000).

Freud ise ahlak gelişimi id, ego ve süperego kavramlarını kullanarak açıklamaktadır. Ona göre id insanın en ilkel tarafıdır; istek ve ihtiyaçları her ne koşulda olursa olsun giderilmelidir; nasıl giderildiği ve sonucunun ne olduğunun bir önemi yoktur. İd sadece hazza odaklanır. Ego, süperego ve id arasında bir dengeleyicidir. İdin istekleri, süperegonun vicdanı ve toplum baskısı arasında bir denge ile çözüm üretir. Süperego, toplum baskısıdır. Ahlaki değerler, mükemmeliyetçilik, vicdan burada devreye girer (Köni, 2020).

Piaget ahlak gelişimini açıklarken ödül ve cezayı kullanır. Ona göre çocuklar yaptıkları davranışın sonucu iyi ise o davranış iyidir ve devam eder. Eğer çocuğun yaptığı davranışın sonucunu kötü ise o davranış kötüdür ve cezalandırılır. Piaget’e göre ahlaki gelişimin ilk evresinde baskı vardır. Çocuk ebeveynin ya da başka bir yetişkinin komutlarına göre davranır. Ahlak gelişiminin ikinci evresi ilkokul dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde çocuk sadece davranışın sonucuna bakmaz; süreç ve niyeti anlamaya çalışır. İkinci evre çocuğu için kurallar esnetilebilir ve değiştirilebilirdir. Kuralları iyi niyet ve çıkarlar için değiştirebilir. Bu evreden itibaren çocuk kendi ahlak anlayışını geliştirir (Clouse, 2000).

3. SOSYAL MEDYA

3.1. Sosyal Medyanın Tanım

Sosyal medya insanların zaman ve mekân sınırlaması olmadan karşılıklı iletişime geçebildikleri, kullanıcıların çeşitli veriler üretebildiği ve hitap etmek istediği topluluğa bu verileri sunabildiği sanal bir platformdur. Günümüzde teknoloji ve internete ulaşımın daha kolay ve ucuz hale gelmesi ile birlikte sosyal medya özellikle gençler arasında oldukça yaygın hale gelmiştir. Sosyal medyanın toplum içerisinde önemli oranda yaygınlaşması; kişilere bu platformlarda ticaret, pazarlama, basın, eğlence gibi konular üzerinden yeni iş imkânları sunmuştur. Sosyal medyanın yaşamımızda doğrudan yer alması, toplum üzerinde yönlendirme ve manipüle etkisi olması sebebi ile sosyal medya platformlarını kapsayan yeni etik kurallar ortaya çıkmıştır (Okumuş, 2018).

3.1.1. Sosyal Medya Türleri

Sosyal medya platformları kullanım amaçlarına göre çeşitlenmektedir. Bu platformlar sosyal ağlar temelinde kullanıcıların ürettiklerini birbirleri ile karşılıklı olarak paylaştığı ve iletişime geçtikleri sanal ortamlardır (İşlek, 2012).

Sosyal ağlar, insanların ortak ya da farklı ilgi alanları ile bir araya gelerek ilişki kurabildikleri alanlardır. Bu alanlar içerik üretilen, arkadaşlık kurulan ya da arkadaşlıkları devam ettirdiğimiz platformlardır.

Bloglar uzmanlık gerekmeden kişilerin ilgi alanları üzerinden içerik üretebildikleri, kendi zevklerine uygun düzenlemeler ve ürün tanıtımı yapabildikleri web siteleridir. Bu sosyal medya türü günlüğe benzetilebilir ve bu platformda paylaşılan içerikler siteyi takip edenler tarafından yorumlanabilir ve değerlendirilebilir (İşlek, 2012).

Forum genelde kişilerin takma isimler kullanarak yer aldıkları, belirli konular üzerinden fikir alışverişleri yapılan interaktif bir platformdur.

3.2. Sosyal Medyanın Özellikleri

Sosyal medyanın en önemli özelliklerinden birisi kişilere zaman ve mekân sınırlaması tanımadan istedikleri veriye ulaşabilme ve karşılıklı iletişim kurabilme imkânı vermesidir. İnsanlar sosyal medya araçları ile birbirlerini etik kurallar dâhilinde

değerlendirebilir, yorumlayabilir ve birbirlerine fikir verebilirler. Ayrıca sosyal medya geleneksel yöntemlere kıyasla kolay ulaşılabilir ve ucuzdur.

Günümüzde insanların iş yükü fazla ve zamanı azdır; çoğu insan günlük yaşamında yoğun bir koşuşturma içerisinde ve bazen insanlar için dakikalar bile oldukça önemlidir. Sosyal medya online iletişim, ticaret, paylaşım gibi sunduğu hizmetler ile kullanıcıların zamandan tasarruf etmelerini de sağlamaktadır.

Sosyal medya insanların ait olmak, değer görmek için kendilerine uygun topluluklar bulabildiği yeni ve farklı bir sosyalleşme aracıdır. Bu ortamlarda hiyerarşi olmaz; insanlar günlük yaşamda ulaşamayacakları kişilere ulaşabilirler ve daha özgür davranabilirler. Bu durumda kişileri belirli bir noktaya kadar psikolojik anlamda tatmin edebilir (Okumuş, 2018).

Katılım: Katılım sosyal medyada bulunmak isteyen herkesin bulunabilmesi, içerik üretebilmesi ya da üretilmiş içerikleri takip edebilmesi yani izleyici ve medya arasındaki sınırların kalkması anlamına gelir (Öztürk ve Talas, 2015).

Açıklık: Sosyal medya servislerinin çoğunluğu geri dönüt ve katılıma açıktır. Paylaşım, fikir beyanı, oylama, yorumlama herkes için mümkündür.

Karşılıklı konuşma: Sosyal medya çift yönlüdür, karşılıklı iletişim ve etkileşimden beslenir.

Topluluk: Ortak ilgi alanları olan kişilerin ortak bir platformda kısa sürede bir araya gelerek topluluk oluşturabilmeleridir.

Bağlantılı olma: Sosyal medya platformları ve farklı topluluklara ait kullanıcılar birbirleri ile etkileşim içerisinde; bu şekilde büyür ve gelişirler (Öztürk ve Talas, 2015).

3.3. Sosyal Medya Kullanımı

Gelişen teknolojinin katkısı ile sosyal medya günlük yaşamımızda bir gereklilik haline gelmiştir. Hatta mesleklerin, toplumsallığın, eğitimin, ticaretin bir parçası haline gelmiştir. Her geçen gün sosyal medyanın etki alanı genişlemiş ve birçok şeyin oluş şekli değişmiştir. Sosyal medya veri akışının çok hızlı ve sonsuz olduğu bir alandır; bu sebeple toplumlar üzerinde psikolojik ve sosyolojik etkileri tartışmasız oldukça derin ve geniştir. Sosyal medya insanların kültürel yapılarını, psikolojilerini, alışkanlıklarını, iletişim

kurma şekillerini kolayca değiştirmektedir. Geleneksel yapıdan sıyrılan toplum sosyal medya ile farklı bir sosyolojik yapı inşa etmektedir.

Sosyal medyanın yaşamımızın bir parçası olması ile beraber kafamızdaki sosyalleşme şeklide yavaş yavaş değişmektedir. Fiziksel anlamda iletişim ve etkileşim dünya şartlarının da etkisi ile 'online' ortamlara taşınmaktadır. Bunun sonucunda ise bireyselleşme ön plana çıkmaktadır.

Sosyal medya elbette birçok yönden insan için faydalıdır ve insana kolaylık sağlar; fakat yarattığı bireysellik hem insani özelliklere ters düşmekte hem de sosyal medya bağımlılığını tetiklemektedir. Sürekli vakit geçirdiğimiz ve sosyalleştığımız yerin sosyal medya olması bizi sosyal medyaya muhtaç hale getirdi. Sosyal medya hepimiz için vazgeçilmez olmuşken çocuklarımızı muhtemel zararlı durumlardan korumamız oldukça önemlidir. Özellikle ergenlik çağında sosyal medya bağımlılığı gözle görülür bir hal almaktadır. Kimlik oluşum sürecinde olan ergen kendisine bir öncü aramaktadır; model alacağı, kopyalayacağı figürler bulmak bu dönemin özelliğidir. Böyle kritik bir süreçte sosyal medya gibi uçsuz bucaksız, iyi ve kötünün bir arada bulunduğu bir platform ergen için kimi zaman uygun olmayabilir. Ergenin sosyal medyada karşısına çıkan şeylerin tahlilini yapabilmesi önemlidir. Ergenlik süreci çocuk için zaten büyük bir değişim ve dönüşüm süreci olduğu için özellikle sosyal medyada yer alan içerik ve figürlerin değerlendirilmesinde ebeveynin çocuğa rehberlik etmesi gerekmektedir.

Ebeveynin ergene rehberlik etmesi çocuğa karşı çok sıkı ve otoriter davranması ya da yasaklar ve cezalar kullanması anlamına gelmemektedir. Ebeveyn öncelikle sosyal medya kullanımı ile ilgili kendisi bilinçlenip ardından ergenin hangi platformlarda, hangi topluluklarda, nasıl bulunması gerektiği ile ilgili çocuğa rehberlik edip; çocuğu da rahatsız etmeden takibini sağlamalıdır. Sosyal medya yeni sosyalleşme alanlarımızdan biri olduğundan doğru sosyal medya kullanımı ergenin hem kimlik gelişimi hem de ruhsal gelişimi adına çok önemlidir.

3.4. Sosyal Medyanın Etkileri

Sosyal medya sunduğu imkânlar, kolaylıklar, fırsatlar ve sonsuz veri akışı ile hayatımızda çok önemli bir yere sahiptir. Sosyalleşirken, alışveriş yaparken, araştırırken, haberleri takip ederken hatta kimilerini para kazanırken hep sosyal medya ile iç içeyiz. Sosyal

medyanın tüm bu göz alıcı özellikleri sebebi ile zamanımızın büyük bir çoğunluğunu bu platformlarda geçiriyoruz.

Sosyal medya ile yaşamımızda yer alan rutinlerin şekli değişmeye başladı. Sosyalleşmek dediğimiz kavram artık fiziksel birlikten öte sosyal ağlarda online görüşmelere dönüştü; alışveriş yapmak eylemi mağazaları gezip almaktan elektronik aletler aracılığı ile beğenip, ödemeye dönüştü; kitap okumak bile artık sosyal platformlar aracılığı ile gerçekleşmekte. Tüm bunlar insan için çok büyük kolaylıklar sağlasa da bir noktada insan yapısına ve ruhuna ters düşmektedir. İnsan beyni somut ve ulaşılabilir olanı sever fakat sosyal medyada ulaşamadığımız, müdahale edemediğimiz birçok soyut veri var ve bu durum insan ruhunu için oldukça yorucu olabilmektedir.

İnsanlar çoğu zaman sosyal medyayı sosyalleşmek adına kullanmaktalar fakat bu şekilde bir sosyalleşmenin insan psikolojisi için yeterli ve sağlıklı olmadığı bazı araştırmalar ile ortaya koyulmuştur. Kıran ve ark. (2020) yaptıkları bir araştırmada sosyal medya kullanımı azaldıkça yaşam doyum seviyesinin arttığına yönelik bulgular elde etmişlerdir. Aynı çalışmada sosyal medya kullanımı arttıkça ve sosyal kaygı seviyesinin de arttığı görülmüştür (Kıran ve ark., 2020).

Sosyal medyada insanlar oldukça özgür şekilde her konuda her şekilde yorumlarını paylaşabiliyorlar. İnsanlar günlük yaşamda dile getirmekten çekinebilecekleri her şeyi sosyal medyada tereddüt etmeden paylaşabiliyorlar. Önlerindeki ekranın arkasına sığınarak, kimliklerini gizleyerek bu şekilde özgür davranmaları aslında özgüveni oldukça zedeleyici bir davranış (Ömür, 2019). Ergenlik döneminde çocuklarımıza bu şekilde yorum yapılmamasını engellememiz sosyal medyanın herkese açık bir platform olması sebebi ile zor olabilir fakat bunu en aza indirecek önlemleri alıp çocuklarımızı bu tarz durumlara hazırlamalıyız. Bu yorumların, bu yorumları yazan insanların olası psikolojik durumlarını çocuklarımıza anlatarak onların hem bu durumlara dirençli olmasını hem de böyle davranışlardan kaçınmalarını sağlayabiliriz.

Çok fazla sosyal medya kullanımının fiziksel anlamda da olumsuz etkileri vardır. Sosyal medyaya ulaşmak için kullandığımız elektronik eşyaların yaydığı ışık gözlerimiz için oldukça yorucudur. Ayrıca güne sosyal medya ile başlamak gün içinde zihinsel performansımızı büyük ölçüde düşürmekte ve zihnin aktif hale gelmesini geciktirmektedir; bu da gün içinde geçirdiğimiz verimli zamanın azalmasına sebep

olmaktadır. Sosyal medya ile güne başlamak ya da fazla sosyal medya kullanımı dopamin salınımını da olumsuz etkilemekte ve dikkat eksikliğine sebep olmaktadır (Budak, 2020). Bunların yanı sıra sosyal medya kullanımı esnasında meydana gelen duruş bozuklukları ve maruz kalınan radyasyonda insan sağlığını olumsuz etkilemektedir.

3.5. Sosyal Medya Bağımlılığı

Tüm teknolojik gelişmelerde olduğu gibi sosyal medyada öncelikle gençlerin ilgisini çekmektedir (Okumuş, 2018). Sosyal medya platformlarının çeşitliliği, sunduğu cazip görsel veriler, insanlara verdiği kendilerini dilediğince ifade edebilme özgürlüğü, yarattığı ait olma hissi ile özellikle ergenler için oldukça ilgi çekicidir. Günümüz şartları ve online işlemlerinde artması ile sosyal medya ve türevleri neredeyse yaşamımızın her alanında yer almaktadır. Sosyal medyanın günlük yaşamın içerisinde önemli ölçüde yer alması ona toplumları etkileme, yönlendirme gücü vermiştir. Sosyal medyada gündeme gelen herhangi bir durum hızlıca üyeler arasında yayılmakta ve üyeleri etkilemektedir. Bu yayılım oldukça hızlı ve bulaşıcı bir şekilde ilerler; üstelik sosyal medya gündeme getirdiği durumların nasıl yayılacağını da belirlemektedir. Çoğu zaman kullanıcılar sürü psikolojisi ile yaydıkları şeyi sorgulamadan akış içerisinde yer alırlar.

Özellikle ergenlerin içinde buldukları kritik dönem sebebi ile sosyal medyada yer alan bu hızlı, çoğu zaman doğru ve yanlışın sorgulanmadığı ortamda değerlendirme gücüne sahip, karşılaştığı durumları analiz edebilen ve bu durumları kendisine göre konumlandırabilen dirençli, bilinçli, karar mekanizması gelişmiş bireyler olmalarını sağlamak önemlidir. Sosyal medyanın sunduğu afili akış içerisinde olmak çoğu zaman kolay ve ilgi çekici olmaktadır.

Sosyal medyada olmak her zaman daha iyi hissettirmektedir. Fakat zamanımızı kontrolsüzce bu dünyada geçirdiğimizde bağımlılık ile karşı karşıya kalmaktayız. Bağımlı kişilerin sosyal medyadan ayrı kaldıkları sürede kaygılı hissettikleri ve bağımlılıklarının ikili ilişkilerinde bozulmalara sebep olduğu, günlük işlerinde verimlerinin azaldığı, akademik başarılarının zedelendiği ve sanal durumları gerçeklik ile karıştırdıkları bilinmektedir. Ayrıca yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre bağımlılığı tetikleyen en önemli sebeplerden biri olarak kendini özgürce ifade edebilme hissi gelmektedir (Çiftçi, 2018).

3.5.1. Ergenlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları

Ergenler buldukları kuşak ve dünya gündeminin de etkisi ile sosyal medya ve teknolojik gelişmeler ile yakından ilgili ve alakalıdır. Yapılan araştırmalar ergenlerin sosyal medyayı tercih etme sebepleri arasında kendilerini rahatça ifade edebilmek, kendileri gibi düşünen kişiler ile bir araya gelebilmek, toplumsal olaylar ile ilgili düşüncelerini paylaşabilmek gibi sebepleri vurgulamıştır. Ayrıca ergenlerin sosyal medyayı eğlence amaçlı ve boş zamanlarını doldurmak adına tercih ettikleri de bilinmektedir. Bu sebeplerin yanı sıra ergenler; yalnızlıktan kurtulmak, içerik üretmek, başkaları ve gündem hakkında bilgi edinmek, iletişim kurmak ve ruh halini iyi düzeyde tutabilmek adına da sosyal medyayı kullandıklarını ifade etmektedirler (Çömlekçi ve Başol, 2019).

3.6. Sosyal Medya Kullanımının Ergenler Üzerinde Etkileri

Sosyal medya kimlik arayışında olan, ait olma ve değer görme ihtiyacı içerisinde olan ergenlik çağı çocuğu için oldukça cazip bir ortam olmaktadır. Ergen burada yargılanmadan, sorgulanmadan kabul görmekte başkalarının ‘mükemmel’ hayatlarına tanıklık etmektedir. Sosyal medyada sunulan ‘kusursuz’ hayatlar ve insanlar özellikle ergen grubu büyük ölçüde etkisi altına almakta ve yanıltmaktadır. Sosyal medyadan dış dünyayı izleyen ergen kendi hayatını bu dünya ile karşılaştırdığında birçok pürüz görmekte ve kendi hayatı ile ilgili çabalamaktan, sorumluluklardan uzaklaşmaktadır. Sosyal medyada yaratılan dünya ergende ‘herkes bu kadar iyi iken ben sorumluluklar ile baş etmek zorunda değilim’ düşüncesi yaratabilir.

Sosyal medyada ergene sunulan kusursuz hayatlar ergeni kendi dünyasından uzaklaştırıp aile ilişkilerine zarar verebilir. Kendi yaşamından, sorumluluklarından, çevresinden uzaklaşan ergen ailesi tarafından uyarıldığında aileye karşı olumsuz düşüncelere kapılabilir ve ergen ile uzlaşmak daha zor bir hale gelebilir. Ailesi ve çevresi ile arası bozulan ergen kendini iyi hissettiren sosyal medyaya daha çok yönelecektir ve zamanın çoğunu kendisine bu hissi veren sosyal medyaya ayıracaktır. Ergen bunun sonucunda ise bağımlılıkla karşı karşıya kalmaktadır (Çömlekçi ve Başol, 2019).

Sosyal medyanın çocuğu esir almaması adına, çocuğun gördüğü ‘mükemmel’ hayatların her zaman gerçek olamayacağı, herkesin sorumlulukları olduğu, çoğu zaman emek vermemiz gerektiği konusunda bilinçlendirilmesi gerekebilir.

3.7. Ergenlerin Yabancılar İle İletişimi

Ergenlerde diğer herkes gibi sosyal medyayı kullanırken istediği bilgi ve kişilere ulaşabilmekteler. Günlük yaşamda iletişime geçmeyecekleri insanlar ile sosyal medyada konuşabiliyorlar ve bu da onların siber zorbalık, çevrimiçi taciz gibi kötü olaylara maruz kalma risklerini artırıyor. Sosyal medyada yüz yüze gelmeden iletişim kurmak zararsız gözüküyor fakat kötü insan sosyal medyada da gerçek yaşamda da aynı davranmaktadır. Ergenlerin yabancı kişiler ile iletişimde temkinli ve sınırlı olmaları gerektiğini bilmeleri gerekir ve burada da ebeveyn kontrolü ergenin kendi güvenliğini sağlayamadığı esnada oldukça önemlidir.

3.8. Siber Zorbalık

Sosyal medya ve internet kullanımının artması ile ergenler arasında gördüğümüz akran zorbalığı yerini siber zorbalığa bırakmaktadır. Siber zorbalık çoğu zaman sosyal medya aracılığı ile tehdit etme, sahte hesaplar ile rahatsız etme, kişisel verilerin çalınması gibi şekillerde görülmektedir. Siber zorbalık psikolojik anlamda ergeni oldukça zedeleyen ve korku veren bir durumdur. Çünkü ergen üzerinde yoğun bir tehdit ve çaresizlik oluşturur (Şahin ve ark., 2010).

Alan yazında yer alan çalışmalarda siber zorbalığı daha çok erkek çocukların yaptığı fakat siber zorbalığa maruz kalma kriterleri arasında cinsiyetin belirleyici olmadığı görülmüştür (Baker ve Kavşut, 2007). Siber zorbalığa maruz kalan çocuklarda sürekli öfkeli, huzursuz ruh hali, sosyal çevresinden ve ailesinden uzaklaşma, akademik başarıda düşüş, uyku ve yemek düzeninde bozulma, sosyal medyaya aşırı tepkili olma gibi belirtiler görülmektedir (Göç,2019).

Siber zorbalığa maruz kalan çocuk kendisini korku ve tehdit altında hissettiğinde bu durumu ebeveynleri ile paylaşmakta zorluk çekebilir. Bu sebeple ebeveyn çocuğu ile sürekli iletişim halinde olmalı ve konuşmalı, siber zorbalığı engellemek ya da durdurmak adına çocuğun sosyal medyası da kontrol altında tutulmalıdır ayrıca çocuğun ruh halini anlayabilmek adına iyi bir gözlemci olmak gerekmektedir.

Ebeveynler genelde çocuklarının siber zorba mağduru olmasından korkmaktadır fakat çocuğunun siber zorba olma ihtimalide olabilir ve konuşulmalıdır. Çocuk sosyal medya kullanmadan önce çocuğa sosyal medya dünyası tanıtılmalı ve açıklanmalıdır, çocuk bu

dünyada kendisini nasıl koruması gerektiği ile ilgili bilinçlendirilmeli ve etik kurallar hakkında bilgilendirilmelidir. Çocuğun siber zorba olması durumunda engelleme ve kısıtlamalar getirmeyecektir. Bu durum artık sorunun temeline inilerek çözülmesi gereken bir süreç haline dönüşmüştür ve destek almak önemlidir (Göç, 2019).

3.9. Çevirimiçi Taciz

Çocuklarımızın sosyal medya kullanımını ne kadar kontrol altında tutarsak totalim sosyal medya herkese açık bir platform ve başkalarına müdahale etmemiz oldukça zor olabilir. Elbette sosyal medyanın etik kuralları var fakat bu kuralları uymayı reddeden ve başka insanlara özelliklere ergenlik dönemi çocuklarını rahatsız eden kişiler var. Çevirimiçi tacizin ne yazık ki her kullanıcının başına gelebilme ihtimali var fakat bu konu ile ilgili çocuklarımızın bilinçlendirilmiş olması çok önemlidir. Çocuk böyle bir durum ile karşılaştığında sakın kalmayı ve nasıl davranması gerektiğini, anne ve babasına haber vermesi gerektiğini bilmelidir. Çevirimiçi tacizin kendisinin suçu olmadığını, ailesinin ve yasanın kendisini koruyacağını bilmesi gerekir. Çevirimiçi tacizin önlenmesi ve engellenmesi için bilinçli ebeveyn, bilinçli kullanıcı ve kontrol oldukça önemlidir.

4. EBEVEYN TUTUMLARI

Ebeveyn tutumları psikolojinin de gelişmesi ile diğer birçok alanda olduğu için daha fazla gündeme gelmeye başlamış ve üzerinde daha çok çalışmalar yapılmıştır. Ebeveyn tutumları farklı başlıklar altında belirli tutum ve davranışlar ile tanımlanmıştır. Her ebeveyn tutumunun çocuk üzerinde farklı yansımaları görülmektedir. Ebeveyn tutumlarının ergenin sağlıklı gelişimi üzerinde oldukça büyük bir etkisi vardır.

Bazı ana babalar diğerlerinden daha katıdır. Bazı ergenlere diğerlerinden daha fazla şefkat gösterilirken diğerlerine daha uzak davranılır. Bazı ailelerde kararlar herkesin katıldığı tartışmalar yapılarak alınır; diğer bazı ailelerde ana babalar kuralları koyar ve çocukların uymalarını bekler.

Oldukça karmaşık bir örüntü gösteren ana baba ve çocuk ilişkilerinin her yönünü ayrıntılı bir biçimde inceleme olanağı bulunmamakla birlikte, belirli anne baba tutumlarının çocukta belirli bazı davranışlarla sonuçlandığı saptanmıştır. Çocuklar hayatla başa çıkma yollarını ailede ve öncelikle de ana babalarından öğrenirler. Bütünüyle tüm araştırmalar ve gözlemler destekler ki çocuk ve gençlerin ruhsal sağlıkları, problemleri ile aile durum ve tutumu arasında büyük bir ilişki söz konusudur.

Ana baba ile çocuklar arasında bir etkileşim olmakla birlikte özellikle yaşamın ilk yıllarında çocukların kendilerine özgü tutum ve davranışlarının, henüz oluşmaya başladığı bir dönemde, ailenin çocuklar üzerinde büyük ölçüde, biçimlendirici bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Çünkü aile yüz yüze ilişkilerin en güçlü, en yoğun olduğu birincil bir gruptur. Bu sebeple, ebeveyn tutumları çocuklarda toplumsallaşma, psikolojik gelişim, kimlik gelişimi için temel oluşturmaktadır.

Hiç kuşkusuz ana babaların insan olarak yetenekleri birbirinden çok farklıdır. “En doğrusu, en uygunu budur” diyebileceğimiz ideal kalıp veya reçeteler bugüne kadar bulunamamıştır; bir çocuğu ana babanın beklentilerine uygun yetiştirebilmenin bir formülü de yoktur, çünkü çocuk yetiştirmede pek çok etken işe karışır, bunların bir kısmı ana babanın denetimi dışındadır. Üstelik bir ana baba için “doğru” ya da “uygun” olan bir formül, bir başkası için “yanlış” ya da “uygunsuz” olabilir. Bir yerde işe yarayan yaklaşım, bir başka aile yapısında ters etki yaratabilir (Yılmaz, 2007).

“Çocuk yetiştirmede başarılı olma kavramı ile dünyada herkesin gözünde başarılı olmak kastedilmemektedir. Bununla üç şeye işaret edilmektedir: Yetiştirildiği şekilden memnun kalabilen ve herkesin zaman zaman karşılaştığı sınırlara rağmen, en geniş anlamda kendi kendine yetebildiğine karar veren insan, iyi yetişmiş insanın birinci özelliğidir; iyi yetişmiş olmanın ikinci göstergesi, bir insanın hayatı boyunca karşı karşıya ciddi sıkıntılarla, güçlüklerle başa çıkacak kadar kendisini güven içinde hissetmesidir. Gerçi insan bazen kendinden kuşku duymaktan kurtulamayabilir. Ama yine de iyi yetişmiş insan karşılaştığı uçsuz bucaksız değişikliklerle ve olaylarla makul biçimde başa çıkabilir. Üçüncü önemli nokta da, ana baba ve çocuklar arasında her zaman için iyi ilişkilerin sağlandığı bir ailede yetişmiş olmasıdır. Çünkü böyle bir ailede yetişmesi insana, diğer kişilerle de uzun süreli tatmin edici yakın ilişkileri kurabilme yeteneği kazandırır (Dursun, 2010).

4.1. Baskıcı – Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter tutum, denetimin yüksek, tepkiselliğin ya da duyarlılığın düşük olduğu bir tutumdur. Bu tutumda çocukların kişilik özellikleri, ilgi ve istekleri dikkate alınmaz. Ana babanın çocuktan beklentileri, onların çocuğa sunduklarından daha fazladır. Çocuğun ilgi ve istekleri bastırılmaya çalışılır. Disiplin eğitimi oldukça katıdır. Kurallar çocuğa açıklanmadan belirlenir ve çocuğun bu kuralara sorgulamadan uyulması istenir; bu konuda tartışma kabul etmez. Otoritenin korunmasına aşırı bir önem verilir, çocuk otoriteye karşı geldiğinde cezalandırılır. Otorite olan ana babalar, çocuklarına değişmez standartlar koyarlar ve çocuklarını bu standartlara göre şekillendirmek, denetlemek ve değerlendirmek isterler. İtaat etmeye, otoriteyi kabullenip sorgusuz saygı duymaya, geleneksel değerlerin ve kalıpların korunmasına çok fazla önem verirler. Anne, baba ve çocuk arasındaki iletişime pek de önem verilmez, çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesi, bireyselleşmesi desteklenmez ve umursanmaz. Gencin görüş ve düşüncesinin açıklamasına, benliğini ortaya koymasına, liderlik ve önceliği ele almasına izin verilmez (Dursun, 2010).

Otoriter tutum, çocuğun kendine güvenini ve benliğini yok sayar. Maalesef ki geleneksel yaşam tarzında bu ebeveyn tutumlarına çok fazla rastlanmaktadır. Anne ve babadan birisi veya her iki ebeveyninde baskısı altında kalan çocuk, silik, çekingen, başkalarının etkisinde kolay kalabilen, aşırı hassas bir yapıya sahip olabilir

Otoriter aileler çocuklarının kendilerine ait düşünceleri olduğunu kabul etmezler, onların kendilerinden bağımsız olarak hareket etmelerine izin vermezler. Bu nedenle otoriter tutum gencin bağımsızlık girişimi engeller. Dolayısıyla bu tip ailelerden gelen çocuklar anne babanın davranış, kural ve beklentileri doğrultusunda hareket ettikleri için sosyal uyumlarının diğerlerine göre daha başarılı olması beklenemez

4.2. Aşırı Hoşgörülü Ebeveyn Tutumu

Aşırı hoşgörülü ebeveynler çocuklarının ilgi ve isteklerini otorite, denetim ve sınırlama olmaksızın he zaman kabul eden anne babalardır. Çalışmalara göre bu tutumun devamlılığı çocukta istek ve dürtülerini denetleyebilme becerisinin gelişimini olumsuz etkilemektedir; zarar veren, saldırgan davranışlarının artmasına ve oluşmasına yol açmaktadır. Bunun sonucunda çocuğun ısrarcı istekleri ve sürekli patlamaları ebeveynlerin dayanma sınırlarının ötesine geçer ve ebeveynler çok katı yaptırımlar uygular.(Dursun, 2010).

4.3. Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Anne-babanın aşırı korumacı olması, çocuğu gerektiğinden fazla kontrol etmesi olarak bilinmektedir. Bunun sonucu olarak çocuk, başkalarına aşırı bağımlı, güvensiz, iradesi zayıf olabilir. Genelde anne-çocuk ilişkisinde meydana gelen bu aşırı koruyuculuğun altında, annenin duygusal yalnızlığı ve güvensizliği yatmaktadır (Yılmaz, 2007).

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun altında çocuğun hastalanacağı, öleceği, kötü alışkanlıklar edinebileceği korkuları olabilmektedir. Aşırı koruyuculuk her zaman çocuğun istenmeyişi ödünleyici bir belirti olmayabilir. Daha önce birçok düşük yapmış ya da başka çocuk yapma olanağını hastalık nedeniyle yitirmiş tek çocuklu bir annede de aşırı koruyucu tutum görülebilir. Güvensiz ve heyecanlı çocukların ana babaları aşırı denetimli olmakla kalmıyor, bu denetimi öylesi bir tutumla yapıyorlar ki, duygusal destek sağlamaktan uzak halleri çocuklarda endişe ve güvensizlik yaratmaktadır (Dursun, 2010)

Koruma-himaye etme normal bir annelik ve babalık davranışdır, ancak koruma ve kollama davranışını çocuğun kendini gerçekleştireceği faaliyetleri engelleyecek şekilde yaygınlaştırmak “aşırı himayeci” olarak davranmak demektir. Bu tutumu sergileyen ebeveyn, çocuğun gelişimine has özgürlükleri kazanmasını engelleyecek şekilde ona nasıl davranması, neleri nasıl yapması gerektiğini dikte ettirir.

Aşırı koruyucu ebeveynler sürekli çocuklarının başına kötü bir şeyler geleceğini düşünürler. Bu sebeple bu ebeveynlere sahip çocuklar aileleri sürekli onları engellediği için özgürce oyun bile oynayamazlar. Ebeveynler her zaman çocuğu hastalıklardan, kötülüklerden korumaya çalışır. Ergenlik döneminde aşırı koruyucu tutum baskıya dönüşür. Bu baskı ve koruyuculuk sebebi ile engellenen ve gelişimi kısıtlanan çok hayata hazırlanamaz.

4.4. İzin Verici- Gevşek Ebeveyn Tutumu

Bu ebeveyn tutumunda kontrol ve denetimin yok denecek kadar az, tepkisellik ise fazladır. Cinsel, saldırgan, toplumsal olmayan davranışlar bile bu aileler tarafından hoş görülür, eleştirilmez. Çocuğun hiçbir kararı ve eylemi üzerinde ailenin denetimi yoktur. Çocuğun ihtiyaçları pek önemsenmez; uyku, yemek saati, ders vakitleri düzenlenmez. Toplumsal ve aile içi kurallara ve değerlere önem verilmez ve bunlar çocuğa öğretilmez. Kurallara uyulmadığında aile herhangi bir yaptırım uygulamaz (Şendoğdu, 2000).

İzin verici tutumda ebeveynler kabul edici ve yumuşak davranış ve tepkiler gösterirler; disiplin pek önemli değildir ve bu konuda çaba göstermezler. Çocuklardan beklentileri düşüktür ve çocuk her davranışında özgür bırakılmıştır. İzin verici ebeveynler çocuğu kontrol etmenin onun özgürlüğünü ve gelişimi olumsuz etkilediğini düşünürler. Bu sebeple neredeyse tüm kontrol mekanizmaları bırakılmıştır. Eğer çocuk isterse ebeveyninden yardım alacağını savunurlar (Durmuş, 2006).

4.5. Kararsız- Dengesiz Ebeveyn Tutumu

Evde ebeveynlerden birinin çok kısıtlayıcı ve kontrolcü diğerinin ise çok hoşgörülü ve izin verici olması ya da bugün hoşgörülü davrandığı bir konuda bir süre sonra çok sınırlayıcı ve kontrolcü olması da çocuklarda olumsuz etkiler bırakır. (Kaya, 2010).

Tutarsız ebeveyn tutumları, çocuğun kendisine model alabileceği dengeli bir profil oluşturmasını engellemektedir. Bir davranışı anne-baba önce cezalandırır, başka bir zaman umursamaz veya pekiştirirse, çocuk davranışın uygun olup olmadığını anlayamaz ve kendi denetiminin yeterli olmadığı duygusuna kapılır. Uygun olmayan agresif davranışları bazen ceza, bazen ödülle karşılanan bir grup çocuk üzerinde yapılan bir araştırmada bu çocukların, daha tutarlı bir disiplinle yetiştirilmiş çocuklara oranla, cezaya direnç gösterdikleri ve saldırgan davranışlarının kolayca ortadan kaldırılamadığı

gözlemlenmiştir. Kimi ana-baba, çocuğa belirli bir davranışı karşılığının ceza olacağı tehdidinde bulunur, buna karşın çocuk söz konusu olumsuz davranışları gösterdiğinde ceza vermez. Bu durumda çocuk giderek ana-babanın sözlerini geçersiz saymaya ve dilediğini yapmaya devam eder (Özyürek ve Şahin, 2005).

Ana-babanın “dengesiz ve kararsız” tutumu, çocuğun eğitim ve gelişimini olumsuz açıdan etkiler. Buradaki dengesizlik ve tutarsızlık, ana-baba arasındaki görüş ayrılığından olabildiği gibi, anne ya da babanın gösterdikleri değişken davranış biçiminde de görülebilir (Dursun, 2010).

Ebeveynlerin kararsız tutumu ergenlik döneminde de devam eder. Ebeveyn bu dönemde çocuğun arkadaşları ile vakit geçirmesine çok fazla tepki verip; artık yaşı büyüdüğü için olgun davranması ya da yetişkin sorumlulukları almasını beklemesi gibi durumlar yaşanabilir. Fakat bu dengesiz durum çocuğun kimlik gelişimini olumsuz etkilemekte ve gelişim sürecinde çatışmalara sebep olmaktadır. Bu tarz kararsız davranışlar çocuğun ilerde kimlik karmaşası yaşamasına, doğru kararlar alamamasına ve sağlıklı ilişkiler yürütememesine sebep olabilir. Bir süre sonra ergen ebeveynlerinin kararsız tutumu sebebi ile hangi davranışının doğru hangisinin yanlış olduğuna karar veremez hale gelebilir ve kararlarının sürekli denetim altında olması, yönlendirilmesi gerektiği düşüncesine kapılabilir (Özyürek, 2004).

4.6. Mükemmeliyetçi Ebeveyn Tutumu

Bazı ebeveynler, akademik ve sosyal yaşamda başarılı olmaları için çocuklarına çok fazla baskı yaparlar. Çoğu zaman çocuk ebeveynlerinin beklediği başarıya ulaşamazlar. Bu ebeveynler çocuğun çabalarını hiçbir zaman desteklemez ve ödüllendirmez. Çocuk ne kadar çaba gösterirse göstereceği hiçbir zaman ebeveynleri tarafından onay göremez.

Mükemmeliyetçi ebeveynler genelde çocukluklarında engellenmiş, baskı altında büyümüş ya da imkânsızlıklar ile mücadele etmiş kişilerdir ve çocuklarının her zaman en iyi, en başarılı, imrenilen çocuk olmasını isterler. Bu ebeveynler çocukların isteklerini görmezden gelirler ve kendi düşüncelerine göre en iyisini ya da kendi ulaşamadıkları şeyi çocuklarının yapması için diretirler. Çocuk ebeveynleri tarafından sürekli başkaları ile karşılaştırılmaktadır. Bu ebeveynler çocukların zevkleri ve fikirleri üzerinde de manipülatiftirler. Çocuk kendilerinin isteklerine olumsuz yaklaşırsa mutsuz, küskün,

kızgın davranarak yine kendi isteklerini yaptırmaya çalışırlar. Çocuk yediği yemekler, arkadaşları ve kıyafetleri konusunda dahi özgür değildir (Durmuş, 2006).

Bu ebeveyne sahip çocuklar başarılı ve doğru olursa sevileceklerine; yanlış ve başarısız olurlarsa sevilmeceklerine ve değer görmeyeceklerine inanırlar. Başkaları ile ilişkilerinde de bu şekilde davranırlar. İnsanları sevebilmek için koşul ararlar. Genelde ilerleyen yıllarda bu çocuklarında mükemmeliyetçi oldukları görülmektedir (Şendoğdu, 2000).

4.7. Reddedici Ebeveyn Tutumu

Bu ebeveynler çocuğun ihtiyaçlarına karşı oldukça ilgisizdir. Çocukları ile zaman geçirmez ve onlarla ilişki kurmazlar. Reddedici ebeveyn için çocuk ayak bağıdır ve engelleyicidir.

Bu ebeveynler çocuğu görmezden gelir, dışlar ve sık sık yalnız bırakır. Duygusal istismara maruz kalan bu çocuklarda ilerleyen yıllarda saldırganlık davranışları görülmektedir (Durmuş, 2006).

İlgisiz-kayıtsız (tepkisiz) ana babalar, çocuklarıyla etkileşim için ayırmak zorunda oldukları enerji ve zamanı en aza indirmek için ne gerekiyorsa onu yapmaya gayret ederler. Bazı durumlarda ilgisiz kayıtsız ana babalar ihmalkâr olurlar. Çocuğun etkinlikleri ve nerelerde zaman geçirdikleri hakkında çok az bilgileri vardır. Çocuğunun okulda ya da arkadaşlarıyla olan yaşantılarına çok az ilgi gösterirler. Karar verirken çocuğunun düşüncesini ender olarak dikkate alırlar. Çocuğun gelişimi açısından neyin iyi olduğuna ilişkin bir inançlar silsilesine göre çocuklarını yetiştirmekten (diğer üç tipteki ana babaların yaptıkları gibi) çok ana baba merkezlidirler; ev yaşantılarını temelde kendi istek ve ilgileri doğrultusunda yapılandırırırlar (Yılmaz, 2007).

Anne babaları tarafından istenmedikleri duygusunu taşıyan veya onlara az bağlı olan, aile yaşamları fazla mutlu geçmeyen, kısaca ailelerinde kişiler arası ilişkileri iyi olmayan çocukların ileride başarılı olmak için çok büyük bir itilim içinde oldukları bilinmektedir. Onlara göre anne baba tarafından psikolojik anlamda kabul edilmediğini hisseden veya onlarda olumlu benimseme eksikliği duyan çocuklar aile dışında başka doyuma itilmektedir, okulda ve meslekte başarılı olma kendileri için çok daha önemli hale gelmektedir.

Çocukluk yıllarında gelişen benlik kavramı yetişkinlerin tutumlarından büyük oranda etkilenir. Çocuk, ebeveynleri ona nasıl davranırsa kendilerini o şekilde algırlar. Reddedici ebeveynlere sahip çocukların olumlu benlik geliştirmeleri düşük bir ihtimaldir. Sürekli dışlanan, istenmediği hissettirilen; hiçbir zaman onaylanmayan ve sevilmeyen çocuk sonunda ebeveynleri ile bağ kurmaktan vazgeçer. (Yılmaz, 2007).

4.8. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik ebeveynler çocuğun gelişimi ile yakından ilgilidir. Bireysel farklılıkların ve her çocuğun ihtiyaçlarının farklı olduğunun bilincindedir. Çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarına yönelerek çocuğun kendini en iyi düzeyde geliştirmesi için çaba gösterirler fakat en iyi olması için baskı yapmazlar. Bu ebeveynler çocuğun var olan kapasitesini en geniş sınırlarında kullanması için destek veriler. Demokratik ebeveyn çocuğa karşılıksız bir sevgi gösterir. Çocuk her zaman sevgi göreceğini, kabul edileceğini ve destekleneceğini bilir. Demokratik aileler birbirlerini sevmek için koşula ihtiyaç duymazlar. Bu ailede her üyenin fikirlerine değer verilir; eşitlik aile içerisinde önemlidir. Bu ebeveynler çocukları ile arkadaşça bir ilişki kurarlar ama ebeveyn çocuk ilişkisi elden bırakılmaz (Durmuş, 2006).

Bu tutumda çocuk kontrol altındadır fakat baskı, dayatma yoktur. Çocuk benliğini kendi oluşturması için desteklenir; yönlendirilmez. Aile içerisinde kurallar üyeler ile beraber belirlenir ve bu kurallara her üye uyar. Uymayanlar için herkese yaptırım vardır. Aile içerisinde demokrasi ve eşitlik karşılıklıdır (Yılmaz, 2007).

Çocuk disipline edilirken sevgisiz bırakılmaz. Ailenin temelinde sevgi ve hoşgörü vardır. Demokratik ailede yetişen çocuklar özgüvenli, öz saygısı yüksek, düşüncelerini kolayca dile getirebilen, psikolojik ve sosyal anlamda sağlıklı, düşünebilen bireylerdir. Bu çocuklar ebeveynleri ile iyi ilişkiler kurarlar; bu durum sosyal ilişkilerinin de olumlu olmasını sağlar (Dursun, 2010).

5. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde kullanılan araştırma modeline, araştırmanın örneklem grubuna, veri toplama araçlarına ve veri analiz sürecinde kullanılan yöntemle ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Çalışmamızın amacı ergenlerin sosyal medya kullanımı üzerinde ve sosyal medya bağımlılığı ile ebeveyn tutumlarının ilişkisini ortaya koymaktır. Veriler gönüllülük usulüne uygun, Helsinki İnsan Hakları Beyannamesi gerekçeleri yerine getirilerek 2022 yılı ocak ve mart ayları arasında toplanmıştır.

5.1. Araştırma Modeli

Yapılan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinin literatürde tarama modelli çalışma yöntemleri arasında yer aldığı görülmektedir. İlişkisel tarama modeline uygun olarak yürütülen bilimsel çalışmalarda en az iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesi, ayrıca değişkenlerin birlikte değişip değişmediğinin, değişim varsa bunun hangi yönde olduğunun tespit edilmesi amaçlanmaktadır (Karasar, 2011).

5.2. Evren ve Örneklem

Yapılan bu araştırmanın evrenini Ankara ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu ise Ankara ilinde bulunan ortaöğretim kurumlarında (Gölbaşı Şerafettin Tombuloğlu Anadolu Lisesi, Milli İrade Uluslararası Kız Anadolu İmam Hatip Fen ve Sosyal Bilimler Lisesi, Özel Gürçağ Okulları) öğrenim gören 292 kız ve 244 erkek olmak üzere toplam 536 öğrenciden oluşmuştur. Örneklem seçiminde tesadüfî örneklem seçim yönteminden faydalanılmıştır. Örneklem grubundaki öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzelik Dağılımları

Değişken	Alt değişken	f	%
Cinsiyet	Kız	292	54,5
	Erkek	244	45,5
Yaş grubu	12-13 yaş	82	15,3
	14-15 yaş	111	20,7
	16-17 yaş	176	32,8
	18 yaş	167	31,2
Ebeveyn durumu	Evli	498	92,9
	Boşanmış	38	7,1
Aile aylık geliri	Düşük	335	62,5
	Orta	129	24,1
	Yüksek	72	13,4
Anne eğitim durumu	İlköğretim	266	49,6
	Lise	189	35,3
	Üniversite	81	15,1
Baba eğitim durumu	İlköğretim	221	41,2
	Lise	207	38,6
	Üniversite	108	20,1
Yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yerleşim	Köy-kasaba	77	14,4
	İlçe merkezi	113	21,1
	İl merkezi	346	64,6
Kardeş sayısı	Tek çocuk	171	31,9
	2 kardeş	135	25,2
	3 kardeş	127	23,7
	3+ kardeş	103	19,2

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin %54,5'inin kız, %45,5'inin erkek, %15,3'ünün 12-13, %20,7'sinin 14-15, %32,8'inin 16-17, %31,2'sinin 18 yaşlarında olduğu, %92,9'unun ebeveyninin evli, %7,1'inin boşanmış olduğu görülmektedir. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri incelendiğinde %62,5'inin düşük, %24,1'inin orta, %13,4'ünün yüksek olduğu, %49,6'sının annesinin ilköğretim mezunu, %35,3'ünün lise mezunu, %15,1'inin üniversite mezunu olduğu, %41,2'sinin babasının ilköğretim mezunu, %38,6'sının lise mezunu, %20,1'inin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %14,4'ünün yaşamının büyük çoğunluğunu köy-kasabada, %21,1'inin ilçe merkezinde, %64,6'sının il merkezinde geçirdiği, %31,9'unun tek çocuk, %25,2'sinin 2 kardeş, %23,7'sinin 3 kardeş, %19,2'sinin 3+ kardeş olduğu görülmektedir.

5.3. Veri Toplama Araçları

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerinin belirlenmesinde araştırmacı tarafından hazırlanan ve tamamı kapalı uçlu maddelerden oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda sekiz madde yer almakta olup, söz konusu maddeler ile öğrencilerin cinsiyetlerine, yaş gruplarına, algılanan ebeveyn tutumlarına, aylık gelir düzeylerine, anne ve baba eğitim durumlarına, yaşamlarının büyük bir bölümünün geçtiği yerleşim yerine ve kardeş sayılarına ilişkin bilgilere ulaşılması amaçlanmıştır.

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerde algılanan ebeveyn tutumlarının belirlenmesinde Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından geliştirilen, Türkçe uyarlama çalışması ise Yılmaz (2000) tarafından yapılan “Ana-Baba Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek toplam üç faktör ve 26 maddeden meydana gelmektedir. Ölçeğin 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17 numaralı dokuz maddesi Kabul-İlgi boyutunu; 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18 numaralı dokuz maddesi Psikolojik-Özerlik boyutunu; 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 numaralı sekiz maddesi Kontrol-Denetleme alt boyutunu meydana getirmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasında alt boyutlara ilişkin iç tutarık katsayılarının kabul-ilgi alt boyutunda .74, kontrol-denetleme alt boyutunda .93 ve psikolojik-özerklik alt boyutunda .79 olduğu rapor edilmiştir (Odabaşı, 2013: 36).

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin belirlenmesinde Eijnden ve diğerleri (2016) tarafından geliştirilen, Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Taş (2017: 27) tarafından yapılan “Ergenler İçin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (SMBÖ-KF)” kullanılmıştır. Ölçek toplam dokuz maddeden meydana gelmekte olup, tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması sosyal medya bağımlılık düzeyinin de yüksek olduğunu göstermektedir. Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasında ölçeğin ç tutarık katsayısının .82 olduğu rapor edilmiştir (Taş, 2017: 33).

5.4. İstatistiksel Analiz

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi SPSS 25.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Ölçek verilerine analiz işlemlerinin ilk aşamasında güvenirlik analizi uygulanmış, normal dağılıma uygunluğun belirlenmesi için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir.

Tablo 2. Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Güvenilirlik, Çarpıklık, Basıklık Değerleri

Ölçek	Cronbach's Alpha (α)	Çarpıklık	Basıklık
Kabul - ilgi	0,67	-0,71	0,27
Psikolojik özerklik	0,73	-0,39	-0,29
Kontrol - denetleme	0,60	-0,63	0,18
Sosyal medya bağımlılığı	0,71	0,67	-0,12

Tablo incelendiğinde, araştırma kapsamında kullanılan ölçek verilerinin analiz için yeterli güvenilirliğe sahip olduğu ($\alpha > 0,60$) görülmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde değerlerin -2 ile +2 arasında yer aldığı ve bu nedenle normal dağılıma uygun olduğu görülmektedir.

Hipotez testlerinde parametrik analizler kullanılmıştır. Ölçek puanlarının cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre karşılaştırılmasında Independent Samples T test kullanılırken, yaş grupları, aile aylık geliri, anne be baba eğitim durumu, yaşamın büyük çoğunluğunun geçtiği yerleşim yeri ve kardeş sayısı değişkenlerine göre karşılaştırılmasında One Way ANOVA analizi kullanılmıştır. Ölçek puanlarının arasındaki ilişkinin incelenmesinde, Pearson Korelasyon analizi kullanılırken, ebeveyn tutumlarının sosyal medya bağımlılığı üzerindeki etkisinin incelenmesinde Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

6. BULGULAR

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	Puan aralığı	X	SS
Kabul - ilgi	9-36	27,95	4,36
Psikolojik özerklik	9-36	24,24	5,26
Kontrol - denetleme	8-32	17,91	2,63

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumlarına ilişkin kabul – ilgi ve psikolojik özerklik algı düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu, kontrol – denetleme algı düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent Samples T Test Analizi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	X	SS	t	p
Kabul - ilgi	Kız	292	27,82	4,79	-,764	,445
	Erkek	244	28,11	3,78		
Psikolojik özerklik	Kız	292	23,84	5,26	-1,911	,056
	Erkek	244	24,71	5,23		
Kontrol - denetleme	Kız	292	17,84	2,65	-,721	,471
	Erkek	244	18,00	2,61		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol-denetleme algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Yaş Grubu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Yaş grubu	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Kabul - ilgi	12-13 yaş	82	27,83	4,63	,256	,857	-
	14-15 yaş	111	27,70	4,59			
	16-17 yaş	176	28,14	4,18			
	18 yaş	167	27,98	4,28			
Psikolojik özerklik	12-13 yaş	82	24,82	4,98	,577	,630	-
	14-15 yaş	111	24,14	5,12			
	16-17 yaş	176	23,92	5,27			
	18 yaş	167	24,34	5,49			
Kontrol - denetleme	12-13 yaş	82	17,32	2,64	4,972	,002	1<3, 1<4, 2<3, 2<4
	14-15 yaş	111	17,35	2,66			
	16-17 yaş	176	18,17	2,42			
	18 yaş	167	18,30	2,72			

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin yaş gruplarına göre kabul-ilgi ve psikolojik özerklik algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$), ancak **16-17 ve 18 yaşlarındaki öğrencilerin kontrol-denetleme algı düzeylerinin 12-13 ve 14-15 yaşlarındaki öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$)** görülmektedir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Ebeveyn Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent Samples T Test Analizi Sonuçları

Ölçek	Ebeveyn durumu	N	X	SS	t	p
Kabul - ilgi	Evli	498	28,02	4,299	1,206	,228
	Boşanmış	38	27,13	5,068		
Psikolojik özerklik	Evli	498	24,21	5,249	-,450	,653
	Boşanmış	38	24,61	5,475		
Kontrol - denetleme	Evli	498	17,91	2,619	-,090	,928
	Boşanmış	38	17,95	2,780		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin ebeveyn durumuna göre kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol-denetleme algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Aile Aylık Gelir Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Aylık gelir durumu	N	X	SS	F	p
Kabul - ilgi	Düşük	335	28,21	4,29	1,526	,218
	Orta	129	27,58	4,58		
	Yüksek	72	27,44	4,24		
Psikolojik özerklik	Düşük	335	24,19	5,37	,096	,909
	Orta	129	24,41	4,88		
	Yüksek	72	24,15	5,45		
Kontrol - denetleme	Düşük	335	17,97	2,69	1,462	,233
	Orta	129	17,60	2,51		
	Yüksek	72	18,21	2,54		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin aile aylık gelir durumlarına göre kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol-denetleme algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Anne Eğitim Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Eğitim durumu	N	X	SS	F	p
Kabul - ilgi	İlköğretim	266	27,89	4,43	1,272	,281
	Lise	189	28,29	4,09		
	Üniversite	81	27,38	4,71		
Psikolojik özerklik	İlköğretim	266	24,13	5,40	,925	,397
	Lise	189	24,61	4,98		
	Üniversite	81	23,72	5,46		
Kontrol - denetleme	İlköğretim	266	17,82	2,70	,318	,728
	Lise	189	18,02	2,64		
	Üniversite	81	17,94	2,36		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol-denetleme algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Baba Eğitim Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Eğitim durumu	N	X	SS	F	p
Kabul - ilgi	İlköğretim	221	27,79	4,42	,857	,425
	Lise	207	28,26	4,23		
	Üniversite	108	27,69	4,47		
Psikolojik özerklik	İlköğretim	221	24,07	5,29	2,014	,134
	Lise	207	24,76	5,20		
	Üniversite	108	23,56	5,26		
Kontrol - denetleme	İlköğretim	221	17,81	2,74	,346	,708
	Lise	207	17,95	2,65		
	Üniversite	108	18,05	2,34		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin baba eğitim durumlarına göre kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol-denetleme algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanların Yaşamın Büyük Çoğunluğunun Geçtiği Yerleşim Yeri Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Yerleşim yeri	N	X	SS	F	p
Kabul - ilgi	Köy-kasaba	77	27,81	4,39	,462	,630
	İlçe merkezi	113	28,30	4,43		
	İl merkezi	346	27,87	4,33		
Psikolojik özerklik	Köy-kasaba	77	24,32	5,33	,605	,547
	İlçe merkezi	113	23,75	5,19		
	İl merkezi	346	24,37	5,28		
Kontrol - denetleme	Köy-kasaba	77	18,22	2,60	,749	,473
	İlçe merkezi	113	17,96	2,65		
	İl merkezi	346	17,82	2,63		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin yaşamının büyük çoğunluğunun geçtiği yerleşim yerine göre kabul-ilgi, psikolojik özerklik ve kontrol-denetleme algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Kardeş sayısı	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Kabul - ilgi	Tek çocuk	171	28,71	4,27	3,331	,019	1>3, 1>4
	2 kardeş	135	28,01	4,04			
	3 kardeş	127	27,22	4,35			
	3+ kardeş	103	27,51	4,75			
Psikolojik özerklik	Tek çocuk	171	24,06	5,17	,484	,693	-
	2 kardeş	135	24,45	5,42			
	3 kardeş	127	23,92	5,40			
	3+ kardeş	103	24,63	5,06			
Kontrol - denetleme	Tek çocuk	171	18,04	2,65	,855	,464	-
	2 kardeş	135	17,77	2,63			
	3 kardeş	127	18,10	2,58			
	3+ kardeş	103	17,64	2,66			

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin kardeş sayısına göre psikolojik özerklik ve kontrol-denetleme algı düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı ($p>0,05$), **ancak tek çocuk olan öğrencilerin kabul-ilgi algı düzeylerinin 3 kardeş ve 3+ kardeş olan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ($p<0,05$) görülmektedir.**

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	Puan aralığı	X	SS
Sosyal medya bağımlılığı	0-9	2,99	2,24

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyinin düşük seviyede olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Cinsiyet Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent Samples T Test Analizi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	X	SS	t	p
Sosyal medya bağımlılığı	Kız	292	3,40	2,30	4,761	,000
	Erkek	244	2,50	2,05		

Tablo incelendiğinde, kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Yaş Grubu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Yaş grubu	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Sosyal medya bağımlılığı	12-13 yaş	82	2,43	1,78	8,118	,000	1<3, 1<4, 2<3, 2<4
	14-15 yaş	111	2,44	2,07			
	16-17 yaş	176	3,04	2,38			
	18 yaş	167	3,57	2,25			

Tablo incelendiğinde, 16-17 ve 18 yaşlarındaki öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin 12-13 ve 14-15 yaşlarındaki öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Ebeveyn Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Independent Samples T Test Analizi Sonuçları

Ölçek	Ebeveyn durumu	N	X	SS	t	p
Sosyal medya bağımlılığı	Evli	498	2,93	2,214	-2,377	,018
	Boşanmış	38	3,82	2,369		

Tablo incelendiğinde, ebeveynleri boşanmış olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin ebeveynleri evli olan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 16. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Aile Aylık Gelir Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Aylık gelir durumu	N	X	SS	F	p
Sosyal medya bağımlılığı	Düşük	335	2,97	2,23	,022	,978
	Orta	129	3,02	2,24		
	Yüksek	72	3,01	2,30		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin aile aylık gelir durumuna göre sosyal medya bağımlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 17. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Anne Eğitim Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Eğitim durumu	N	X	SS	F	p
Sosyal medya bağımlılığı	İlköğretim	266	3,08	2,33	,488	,614
	Lise	189	2,92	2,14		
	Üniversite	81	2,85	2,15		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin anne eğitim durumuna göre sosyal medya bağımlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 18. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanların Baba Eğitim Durumu Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Eğitim durumu	N	X	SS	F	p
Sosyal medya bağımlılığı	İlköğretim	221	3,13	2,25	,832	,436
	Lise	207	2,92	2,30		
	Üniversite	108	2,82	2,07		

Tablo incelendiğinde, öğrencilerin baba eğitim durumlarına göre sosyal medya bağımlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 19. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Yaşamın Büyük Çoğunluğunun Geçtiği Yerleşim Yeri Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Yerleşim yeri	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Sosyal medya bağımlılığı	Köy-kasaba	77	2,30	2,07	6,081	,002	1<3
	İlçe merkezi	113	2,77	2,24			
	İl merkezi	346	3,21	2,23			

Tablo incelendiğinde, yaşamın büyük çoğunluğunu il merkezinde geçiren öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin köy-kasabada geçiren öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 20. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkene Göre Karşılaştırılmasına İlişkin One Way ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Kardeş sayısı	N	X	SS	F	p	Gruplar arası fark
Sosyal medya bağımlılığı	Tek çocuk	171	3,18	2,42	4,383	,005	1>4, 2>4
	2 kardeş	135	3,33	2,25			
	3 kardeş	127	2,90	2,07			
	3+ kardeş	103	2,35	1,97			

Tablo incelendiğinde, tek çocuk ve 2 kardeş olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin 3+ kardeş olan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 21. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarının ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Kabul - ilgi	Psikolojik özerklik	Kontrol - denetleme	Sosyal medya bağımlılığı
Kabul - ilgi	r	-			
	p				
Psikolojik özerklik	r	,217**	-		
	p	,000			
Kontrol - denetleme	r	,308**	,053	-	
	p	,000	,219		
Sosyal medya bağımlılığı	r	-,195**	-,253**	-,092*	-
	p	,000	,000	,034	

Tablo incelendiğinde, sosyal medya bağımlılık düzeyi ile kabul-ilgi algı düzeyi ($r=-,195$; $p<0,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu, sosyal medya bağımlılık düzeyi ile psikolojik özerklik algı düzeyi ($r=-,253$; $p<0,05$) arasında negatif yönlü orta düzeyin altında bir ilişkinin olduğu ve sosyal medya bağımlılık düzeyi ile kontrol-denetleme algı düzeyi ($r=-,092$; $p<0,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Tablo 22. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ebeveyn Tutumlarının Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerindeki Etkisine İlişkinin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	7,786	,825		9,434	,000
Kabul - ilgi	-,069	,023	-,135	-3,038	,002
Psikolojik özerklik	-,094	,018	-,221	-5,205	,000
Kontrol - denetleme	-,032	,037	-,038	-,874	,383
$r=,293$; $r^2=,086$; $F(3, 532)=16,636$; $p=,000$					

Tablo incelendiğinde, ebeveyn tutumunun sosyal medya bağımlılığı üzerinde %8,6 etkisi olduğu ve bu etkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($r^2=,086$; $p<0,05$). Alt boyutlar bazında incelendiğinde en büyük etkinin sırasıyla psikolojik özerklik ($\beta=-,221$), kabul – ilgi ($\beta=-,135$) ve kabul – denetleme ($\beta=-,038$) alt boyutlarında olduğu görülmektedir.

7. TARTIŞMA

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumu algıları incelendiği zaman kabul/ilgi ve psikolojik özerklik algı düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu, kontrol/denetleme algı düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalarda da algılanan ebeveyn tutumlarının oldukça çeşitli olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de kalıplaşmış ebeveyn tutumlarından ziyade her çeşit ebeveyn tutumunun farklı düzeylerde kullanıldığı söylenebilir. Bu konuda ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada algılanan ebeveyn tutumu ile ilişkili unsurların incelenmesi amaçlanmış, araştırmada ergenlerin aşırı koruyucu ve reddedici ebeveyn tutumu algılarının düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Sarıdaş, 2021: 41).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre ebeveyn tutumu algılarına ilişkin bulgular incelendiği zaman, gruplar arasında bazı farklılıklar bulunduğu, buna karşılık kız ve erkek öğrencilerin ebeveyn tutumu algıları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu kapsamda kız ve erkek öğrencilerin benzer ebeveyn tutumları ile yetiştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada kız ve erkek öğrencilerin ebeveyn tutumu algıları arasında anlamlı farklılık bulunmamasının temelinde yatan nedenlerin başında kız ve erkek öğrencilerin benzer sosyo-kültürel özelliklere sahip ailelerde yetişmelerinin yattığı düşünülebilir. Genç bireyler üzerinde bu konuda yapılan benzer bir çalışmada farklı demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmaya katılan genç bireylerin algılanan ebeveyn tutumlarının (reddedici tutum, aşırı koruyucu tutum, duygusal sıcaklık) cinsiyet değişkenine göre farklılaşmağı bulunmuştur (Altıntaş, 2019: 27). Farklı yaşlarda yer alan yetişkin bireyler üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada demografik değişkenlerin algılanan ebeveyn tutumu üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmış, söz konusu çalışmaya 27 erkek ve 74 kadın birey katılmıştır. Çalışmada kadın ve erkek katılımcıların ebeveyn tutumu algılarının (sıkı disiplin, aşırı koruyucu tutum, demokratik tutum) anlamlı farklılık göstermediği rapor edilmiştir (Coşkun ve diğerleri, 2021: 787).

Araştırmada ulaşılan sonuçlar ile benzerlik gösteren diğer bir çalışmada ergenlerde algılanan ebeveyn tutumunu etkileyen unsurların incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmaya 97 erkek ve 316 kadın olmak üzere toplam 413 ergen gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmanın sonunda sosyo-demografik değişkenlere göre ergenlerin algılanan ebeveyn

tutumlarının bazı farklılık gösterdiği, buna karşılık cinsiyet değişkenine göre algılanan ebeveyn tutumunun anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sarıdaş, 2021: 4). Yaş ortalaması 14-18 arasında bulunan öğrenciler üzerinde bu konuda yürütülen başka bir çalışmada öğrencilerin ebeveyn tutumu (izin verici, otoriter, demokratik) algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Çetinkaya, 2019: 68).

Araştırma bulgularının aksine bu alanda yapılan bazı çalışmalarda ebeveyn tutumu algısının cinsiyet unsuruna göre farklılaştığı belirtilmektedir (Park ve diğerleri, 2016: 1; Kolburan ve diğerleri, 2012: 1299; Ersoy, 2015: 165; Silverstein ve diğerleri, 1998: 537; Çakır ve Aydın, 2005: 847). Kadioğlu (2018: 1) tarafından bu konuda yürütülen ve yaş ortalaması 10-14 arasında bulunan çocuklar üzerinde gerçekleştirilen çalışmada ebeveyn reddi algısının çocukların cinsiyetlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmaya 87 erkek ve 123 kız olmak üzere toplam 210 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Çalışmada çocukların ebeveyn reddi algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, ortaya çıkan sonuçlara göre kız çocuklarıyla karşılaştırıldığı zaman erkek çocuklarında ebeveyn reddi algısının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tokgöz (2017: 4) tarafından yapılan çalışmada aşırı koruyucu ve denetleyici ebeveyn tutumunun çocukların cinsiyetlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışma ergenler üzerinde yürütülmüş olup, araştırmaya 155 kız ve 90 erkek olmak üzere 245 ergen katılmıştır. Çalışmada denetleyici ebeveyn tutumu algısının cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuş, elde edilen sonuçlara göre erkek çocuklarına kıyasla kız çocuklarının ebeveynlerin tarafından daha fazla denetlendiği bulunmuştur.

Genç yetişkinler üzerinde yürütülen bir çalışmada algılanan ebeveyn tutumunu etkileyen demografik unsurların incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya 229 kadın ve 145 erkek birey katılmıştır. Araştırmanın sonunda algılanan ebeveyn tutumunun cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu kapsamda erkekler ile kıyaslandığı zaman kadınların olumsuz ebeveyn tutumlarını algılama düzeylerinin daha yüksek olduğu, buna paralel olarak anne-baba ile ilişkilerde daha fazla uyumsuzluk yaşadıkları bulunmuştur (Özdemir, 2020: 34). Yaş aralığı 12-14 arasında bulunan ergenler üzerinde gerçekleştirilen diğer bir çalışmada demokratik ebeveyn tutumu algısının cinsiyete göre değişmediği, buna karşılık koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumu algısının cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur. Söz konusu çalışmada hem koruyucu hem de otoriter ebeveyn

tutumu algısının kız çocukları lehine yüksek olduğu tespit edilmiştir (Gündüz-Algünerhan, 2017: 52).

Gümüş (2021: 46) tarafından bu konuda yapılan bir çalışmada cinsiyet unsuruna göre yetişkin bireylerin ebeveyn tutumlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmada cinsiyete göre algılanan ebeveyn tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği görülmüş, kadınlar ile kıyaslandığı zaman erkeklerin koruyucu ebeveyn tutumu algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kaya ve Gündüz (2019: 45) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinde cinsiyet değişkenine göre algılanan ebeveyn tutumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmaya 87 kız ve 123 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonunda anne reddi algısının kız çocukları ile kıyaslandığı zaman erkek çocuklarında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada algılanan baba denetim düzeyinin de erkek öğrenciler lehine yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kaya ve Gündüz, 2019: 46).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin yaş gruplarına göre ebeveyn tutumu algıları incelendiği zaman, kabul/ilgi ve psikolojik özerklik alt boyutlarına ilişkin sonuçların öğrencilerin yaş gruplarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Buna karşılık kız ve erkek öğrencilerin kontrol/denetleme alt boyutuna ilişkin algılarının yaş gruplarına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, 16-17 ve 18 yaşlarındaki öğrencilerin kontrol-denetleme algı düzeylerinin 12-13 ve 14-15 yaşlarındaki öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde 16-17 ve 18 yaş grubunda yer alan öğrencilerin lise öğrenimini tamamlama ve üniversite yaşamına başlama sürecinde olmalarının yattığı düşünülebilir. Özellikle çocuklarının akademik ve mesleki başarılarını önemseyen ebeveynlerin lise öğrenimini tamamlamak üzere olan çocukları üzerinde daha fazla denetim kurdukları söylenebilir.

Literatürde farklı yaş gruplarında bulunan bireyler üzerinde gerçekleştirilen çalışma sonuçları da ebeveyn tutumu algısının yaş grubuna göre farklılaştığını göstermektedir. Bu konuda yapılan ve üniversite çağında olan bireyler üzerinde yürütülen bir çalışmada algılanan ebeveyn tutumunu etkileyen değişkenlerin incelenmesi amaçlanmış, söz konusu çalışmada yaş grubu değişkenine göre algılanan ebeveyn tutumunun anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre 22 ve üzeri yaş grubunda yer alan

öğrencilerin 18-19 yaş ile 20-21 yaş grubunda yer alan öğrencilere kıyasla reddedici ebeveyn tutumu algılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Altıntaş, 2019: 25). Genç yetişkinler üzerinde bu konuda yapılan başka bir çalışmada algılanan ebeveyn tutumu farklı bir ölçek kullanılarak değerlendirilmiş, buna karşılık katılımcıların algılanan ebeveyn tutumlarının (baskıcı/otoriter tutum, ilişkilerde duyarsızlık/tutarsızlık) yaş gruplarına (18-20 yaş, 21 ve üzeri yaş) göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Özdemir, 2020: 35).

Yaş ortalaması 12-14 arasında bulunan ergenler üzerinde yürütülen bir çalışmada algılanan koruyucu ebeveyn tutumunun çocukların yaş gruplarına göre farklılaşmadığı bulunmuş, buna karşılık demokratik ve otoriter ebeveyn tutumu algısının yaş grubu değişkenine göre farklılaştığı bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre, 14 yaş grubunda yer alan çocuklara kıyasla 13 yaş grubundaki çocukların demokratik ebeveyn tutumu algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada 12 yaş grubunda yer alan çocuklar ile kıyaslandığı zaman 14 yaş grubunda yer alan çocukların otoriter ebeveyn tutumu algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gündüz-Algünerhan, 2017: 50).

Bazı çalışmalarda ise algılanan ebeveyn tutumunun yaş grubu değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu konuda yürütülen bir çalışmada ergenlerde demografik değişkenlere göre algılanan ebeveyn tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Yaş ortalaması 15-20 arasında yer alan ergenler üzerinde yürütülen çalışmada algılanan ebeveyn tutumlarının (reddedici tutum, aşırı koruyucu tutum, duygusal sıcaklık) yaş grubu değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Sarıdaş, 2021: 42). Bu konuda yapılan diğer bir çalışmada okul öncesi dönemde bulunan çocuğa sahip ebeveynlerin sergiledikleri çocuk yetiştirme tutumlarının sosyo-demografik unsurlara göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada otoriter ebeveyn tutumunun çocukların yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Aynı çalışmada ebeveynlerin demokratik ve koruyucu tutuma sahip olma düzeylerinin de çocukların yaş gruplarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016: 569).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının anne ve babanın birlikte yaşama durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu kapsamda anne ve babası evli olan öğrenciler ile anne ve babası boşanmış öğrencilerin ebeveyn tutumu

algılarının benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bilindiği gibi boşanma süreci çocukların psikolojik ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Literatürde yer alan çalışma sonuçları da bu görüşü desteklemektedir (Karakaya, 2018: 1; Baz-Bilici, 2014: 79; Türkarlan, 2007: 99; Öngören, 2017: 73; Demirci, 2016: 1; Öngider, 2013a: 140; Erdim ve Ergün, 2016: 78).

Boşanma sürecinin çocukların psikolojik ve sosyal yapılarını olumsuz yönde etkilemesinde ebeveyn tutumlarının büyük bir etkiye sahip olduğu bilinmekte olup, literatürde yer alan çalışmalarda da anne ve babası birlikte olan çocuklar ile anne ve babası boşanmış olan çocukların ebeveyn tutumu algılarının birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada evli ve boşanmış ailelerde yaşayan çocuklarda algılanan ebeveyn reddinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmaya anne ve babası evli olan 138 çocuk ile anne ve babası boşanmış olan 124 çocuk katılmıştır. Araştırmanın sonunda evli olan çiftlerin çocukları reddetme düzeylerinin boşanmış ebeveynlere kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada boşanmış olan çiftlerde babaların çocuklar ile ilgilenme düzeylerinin de düşük olduğu tespit edilmiştir (Öngider, 2013b: 164). Bu konuda yapılan ve 11-13 yaş grubunda bulunan çocuklarda algılanan ebeveyn tutumlarının anne ve babanın birlikte yaşama durumuna göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmada boşanmış ailelerde yaşayan çocuklar ile kıyaslandığı zaman evli ailelerde yaşayan çocuklarda algılanan psikolojik destek düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Büyükşahin, 2009: 4). Farklı yaş gruplarında yer alan 105 erkek ve 95 kız öğrenci üzerinde yapılan çalışmada boşanma sürecinin algılanan ebeveyn tutumu üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur. Söz konusu çalışmada boşanmış ailelerin boşanmamış ailelere göre demokratik tutum ortalamalarının daha düşük olduğu, otoriter ve koruyucu tutum ortalamalarının ise daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kuru, 2018: 1). Yapılan birçok çalışmada da anne ve babası birlikte yaşayan çocuklar ile boşanmış aile çocuklarının algılanan ebeveyn tutumlarının anlamlı farklılık gösterdiği rapor edilmiştir (Şentürk, 2019: 1; Sak ve diğerleri, 2015: 983). Bu çalışmada katılımcıların ebeveyn tutumu algılarının anne ve babanın birlikte yaşam durumuna göre anlamlı farklılık göstermemesinin temelinde katılımcıların büyük bir bölümünün anne ve babasının birlikte yaşamasının yattığı düşünülebilir.

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu kapsamda aile gelir düzeyi düşük, orta

ve yüksek olan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında araştırmaya katılan bireylerin büyük bir bölümünün benzer sosyo-ekonomik yapıya sahip olmalarının yattığı düşünülebilir. Bu alanda yürütülen bazı çalışma sonuçlarının araştırma bulguları ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Okul öncesi dönemde bulunan çocuğa sahip ebeveynler üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada aylık gelir düzeylerine göre ebeveynlerin demokratik veya otoriter tutum ile çocuk yetiştirme düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016: 577). Yaş ortalamaları 12-14 arasında bulunan ergenler üzerinde yürütülen çalışmada demografik unsurların ebeveyn tutumu algısı üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmada aile gelir düzeyi değişkenine göre ele alındığı zaman demokratik, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumu algısının aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur (Gündüz-Algünerhan, 2017: 38).

Bu konuda yapılan bazı çalışmalarda ise gelir düzeyinin ebeveyn tutumu üzerinde belirleyici olduğu bulunmuştur (Peterson ve diğerleri, 2018: 1; Sarı ve Özkan, 2016: 161; Kulakçı-Altıntaş ve Ayaz-Alkaya, 2019: 200; Paseka ve Schwab, 2020: 254; Ersoy ve Uğur, 2015: 112). Genç yetişkinler üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada gelir düzeyi düştükçe algılanan otoriter ebeveyn tutumunun arttığı, bunun yanında gelir düzeyi düştükçe ebeveynler ile çocuklar arasında duyarsızlık-kayıtsızlık düzeyinin arttığı tespit edilmiştir (Özdemir, 2020: 37). Bu konuda yapılan diğer bir çalışmada 0-6 yaş grubunda çocuğu bulunan anne ve babaların çocuk yetiştirme sürecinde sergiledikleri tutumların gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Söz konusu çalışmada aile gelir düzeyi yükseldikçe anne ve babaların demokratik tutuma sahip olma düzeylerinin de arttığı bulunmuştur (Özgen, 2017: 44). Bu konuda yapılan ve aile gelir düzeyi ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği diğer bir çalışmada gelir düzeyinin aşırı koruyucu ebeveyn tutumu üzerinde belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada aylık gelir düzeyi düşük olan ailelerde ebeveynlerin koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olma düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Demirzi ve Öğretir, 2007: 105).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu kapsamda anne eğitim düzeyi ilköğretim, lise ve üniversite olan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında farklı eğitim düzeylerine sahip

olmalarına karşılık annelerin benzer çocuk yetiştirme kültürüne sahip olmalarının yattığı düşünülebilir. Çakırlı (2017: 81) tarafından bu konuda yapılan benzer bir çalışma ile Demiriz ve Öğretir (2007: 117) tarafından yapılan çalışmalarda da ebeveyn tutumunun ebeveyn eğitim düzeyine göre değişmediği tespit edilmiştir.

Literatürde bu konuda yapılan bazı çalışmalarda ise anne eğitim düzeyinin sergilenen ebeveyn tutumu üzerinde belirleyici olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu konuda yürütülen bir çalışmada ergenlerde anne eğitim düzeyi değişkenine göre algılanan ebeveyn tutumunun anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu kapsamda anne eğitim düzeyi düştükçe ergenlerin algılanan koruyucu ebeveyn tutumlarının yükseldiği tespit edilmiştir (Sarıdaş, 2021: 47). Bu konuda yapılan bir çalışmada çocuk sahibi olan ebeveynlerde demokratik ebeveyn tutumuna sahip olma düzeyinin eğitim durumlarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Söz konusu çalışmada ön lisans mezunu ebeveynlerin demokratik tutuma sahip olma düzeylerinin ortaokul mezunu ebeveynlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016: 578).

Farklı yaş gruplarında yer alan ebeveynler üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada da ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde demokratik tutuma sahip olma durumlarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, söz konusu araştırmada eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin demokratik tutum düzeylerinin de yüksek olduğu tespit edilmiştir (Özgen, 2017: 42). Yaş ortalamaları 12-14 arasında bulunan çocuklar üzerinde yürütülen çalışmada demokratik ve otoriter anne tutumunun anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Aynı çalışmada koruyucu anne tutumunun ise anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre gelir düzeyi düşük olan ailelerde annelerin daha fazla koruyucu tutuma sahip olarak çocuk yetiştirdikleri belirlenmiştir (Gündüz-Algünerhan, 2017: 40).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu kapsamda baba eğitim düzeyi ilköğretim, lise ve üniversite olan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının benzerlik gösterdiği görülmüştür. Literatürde yer alan bazı çalışma sonuçları da algılanan ebeveyn tutumunun baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bu konuda yapılan ve ergenler üzerinde yürütülen bir çalışmada algılanan ebeveyn tutumlarının (aşırı koruyucu tutum, reddedici tutum) baba eğitim düzeyine göre

farklılaşmadığı bulunmuştur (Sarıdaş, 2021: 48). Gündüz-Algünerhan (2017: 38) tarafından yapılan çalışmada da 12-14 yaş aralığında yer alan çocuklarda demokratik, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumu algısının baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Literatürde farklı yaş gruplarında bulunan bireyler üzerinde yürütülen bazı çalışmalarda eğitim düzeyi yükseldikçe babaların çocuk yetiştirme sürecinde daha bilinçli oldukları ve olumlu ebeveyn tutumlarını benimsedikleri bulunmuştur. Bu konuda yürütülen bir çalışmada erken çocukluk döneminde bulunan çocuğa sahip ebeveynlerin sahip oldukları demografik özelliklere göre sergiledikleri ebeveyn tutumlarının incelenmesi amaçlanmış, söz konusu çalışmada baba eğitim düzeyi yükseldikçe otoriter ebeveyn tutumu sergileme düzeyinin de arttığı bulunmuştur (Uygun ve Kozikoğlu, 2020: 1494). Bu alanda yapılan diğer bir çalışmada baba eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı daha demokratik tutum ile yaklaştıkları bulunmuştur. Aynı çalışmada baba eğitim düzeyi arttıkça aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun benimsenme düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda baba eğitim düzeyinin yüksek olmasının daha olumlu ebeveyn tutumu sergilenmesine zemin hazırladığı vurgulanmıştır (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016: 578).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının yetiştikleri yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu kapsamda yetiştikleri yerleşim yeri köy/kasaba, ilçe merkezi ve il merkezi olan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında hem kırsal hem de kentsel bölgelerde ebeveynlerin benzer çocuk yetiştirme tarzlarına sahip olmalarının yattığı düşünülebilir. Yapılan bazı çalışmalarda ise özellikle büyükşehirlerde yaşayan ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tarzlarının kırsal kesimlerde yaşayan ebeveynlerden daha farklı olduğu, bu durumun da algılanan ebeveyn tutumunu etkilediği belirtilmektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada kırsal kesimde yaşayan ebeveynler ile kıyaslandığı zaman büyükşehirlerde yaşayan ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde izin verici tutumu daha fazla benimsedikleri rapor edilmiştir (Nacak ve diğerleri, 2011: 92). Bu konuda yapılan diğer bir çalışmada şehir merkezlerinde yaşayan çocuklar ile köylerde yaşayan çocukların demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumu algıları arasında bazı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir (Temel, 2018: 3).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumu algılarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Farklılığın sadece kabul/ilgi alt boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre, tek çocuk olan öğrencilerin kabul-ilgi algı düzeylerinin 3 kardeş ve 3+ kardeş olan öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasının temelinde tek çocuklu ailelerin çocuklarına karşı daha fazla koruyucu tutum sergilemelerinin yattığı düşünülebilir. Buna karşılık literatürde aile içindeki çocuk sayısına göre ebeveyn tutumunun anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koyan araştırma bulguları da mevcuttur (Çakırlı, 2017: 87; Demiriz ve Öğretir, 2007: 115). Bu konuda yürütölen bir çalışmada 12-14 yaş aralığında yer alan çocuklarda demokratik, koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumu algısının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğı tespit edilmiştir (Gündüz-Algünerhan, 2017: 47).

Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğı zaman, öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. yapılan bu çalışmada ulaşılan bulguların aksine yapılan bazı çalışma sonuçları ergenlerde ve gençlerde sosyal medya bağımlılık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (Li ve diğerleri, 2018: 1; Alnjadat ve diğerleri, 2019: 390; Kırık ve diğerleri, 2015: 109; Hawi ve Samaha, 2018: 1; Aparicio-Martinez ve diğerleri, 2020: 1). Bu konuda yapılan bir çalışmada 16-18 yaş grubunda bulunan bireylerde sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik semptomlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonunda katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuş, sosyal medyada geçirilen zaman dilimi arttıkça psikolojik sorunların görülme riskinin de yükseldiğı rapor edilmiştir (Oberst ve diğerleri, 2016: 1). Ergenler üzerinde bu konuda yürütölen bir çalışmada sosyal medya bağımlılık düzeyini etkileyen demografik unsurların incelenmesi ve sosyal medya bağımlılığının psikolojik sağık üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmada 15-17 yaş aralığında yer alan 450 ergen katılmıştır. Araştırmanın sonunda ergenlerde sosyal medya bağımlılık düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Şahin, 2019: 4).

Literatürde sosyal medya bağımlılığının düşük ya da orta düzeyde olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları da bulunmaktadır. Bu konuda ergenler üzerinde yürütölen bir çalışmada sosyal medya bağımlılığını etkileyen unsurların incelenmesi amaçlanmış,

araştırmaya 599 ergen katılmıştır. Araştırmanın sonunda ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin orta seviyede olduğu tespit edilmiştir (Yaşar-Can, 2020: 6).

Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur. Ortaya çıkan sonuçlara göre, kız öğrencilerde sosyal medya bağımlılık düzeyinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında erkekler ile kıyaslandığı zaman kadınlarda sosyal medyada beğenilme arzusunun daha yüksek olmasının yattığı düşünülebilir. Bunun yanında kız ve erkeklerin sosyal medya araçlarını kullanma amaçlarının birbirinden farklı olmasının da cinsiyete göre sosyal medya bağımlılığının farklılık göstermesine zemin hazırladığı belirtilmektedir (Doğrusever, 2021: 33). Literatürde yer alan çalışmalarda da sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre farklılaştığı belirtilmektedir. Bu konuda ergenler üzerinde yürütülen bir çalışmada genel sosyal medya bağımlılık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Buna karşılık sosyal medya bağımlılığının sosyal izolasyon alt boyutuna ilişkin sonuçların cinsiyete göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılıklar değerlendirildiği zaman sosyal medya bağımlılığı yüzüsen erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla sosyal izolasyon yaşadıkları bulunmuştur (Şahin, 2019: 60).

Doğrusever (2021: 29) tarafından yapılan çalışmada ergenlerde cinsiyet faktörüne göre sosyal medya bağımlılık düzeyinin incelenmesi amaçlanmış çalışmada kız ve erkek ergenlerde sosyal medya bağımlılık düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Söz konusu araştırmada erkeklerin %6,7'sinin, kızların ise %13,2'sinin sosyal medya bağımlısı olduğu, bu kapsamda sosyal medya bağımlılığının kızlarda daha yaygın olduğu tespit edilmiştir.

Literatürde bu konuda yürütülen bazı çalışmalarda ise sosyal medya bağımlılık düzeyinin cinsiyet faktörüne göre değişmediği rapor edilmiştir. Ergenler üzerinde bu konuda yürütülen bir çalışmaya 393 kız ve 206 erkek ergen katılmıştır. Çalışmada erkeklerde sosyal medya bağımlılık düzeyinin kızlardan daha yüksek olduğu, buna karşılık kız ve erkeklerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (Yaşar-Can, 2020: 17). Yaş ortalaması 12-18 arasında bulunan ergenler üzerinde bu konuda yürütülen diğer bir çalışmada sosyo-demografik faktörlere göre sosyal medya bağımlılık düzeyinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışma da

kadınların erkeklere kıyasla sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuş, buna karşılık grupların sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı bulunmuştur (Korkmaz, 2022: 31).

Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Ortaya çıkan sonuçlara göre, küçük yaş gruplarında yer alan öğrenciler ile kıyaslandığı zaman 18 yaşında bulunan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında büyük yaş gruplarında yer alan öğrencilerin daha uzun yıllar sosyal medya kullanmalarının, bunun yanında küçük yaş gruplarında yer alan öğrencilere kıyasla cep telefonu sahibi olma oranlarının daha yüksek olmasının yattığı düşünülebilir.

Bu konuda yapılan benzer çalışmalarda ulaşılan bulgular da yaş faktörünün sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Yaş aralığı 15-17 arasında bulunan ergenler üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada ergenlerin sosyal medya bağımlılığı nedeniyle sosyal izolasyon yaşama düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Söz konusu çalışmada 16 ve 17 yaş aralığında yer alan ergenler ile kıyaslandığı zaman 15 yaş grubunda bulunan ergenlerde sosyal medya bağımlılığı nedeniyle sosyal izolasyon yaşama düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Şahin, 2019: 62).

Literatürde bu konuda yapılan bazı çalışma sonuçları ise yaş faktörünü sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici olmadığını göstermektedir. Bu konuda ergenler üzerinde yapılan bir çalışmaya 13-15 yaş grubunda bulunan 275 ve 16-18 yaş grubunda yer alan 324 ergen katılmıştır. Çalışmada yaş gruplarına göre değerlendirildiği zaman ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir (Yaşar-Can, 2020: 17). Bu konuda yapılan diğer bir çalışmada yaş gruplarına göre ortaokul ve ortaöğretim çağındaki öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmış, çalışmada 12-15 yaş aralığında yer alan öğrenciler ile kıyaslandığı zaman 16-18 yaş grubunda bulunan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak gruplar arasındaki farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Korkmaz, 2022: 31).

Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerinin birlikte yaşama durumlarına göre sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Ortaya çıkan sonuçlar değerlendirildiği zaman anne ve babası evli olan öğrenciler ile kıyaslandığı zaman anne ve babası boşanmış olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında anne ve babası boşanmış olan öğrenciler üzerinde otorite ve denetim yetersizliğinin anne ve babası evli olan öğrencilerden daha düşük olmasının yattığı düşünülebilir.

Yapılan bazı çalışmalarda ise anne ve babanın birlikte olma durumuna göre sosyal medya bağımlılık düzeyinin anlamlı farklılık göstermediği rapor edilmiştir. Bu konuda yapılan bir çalışmada ergenlerde anne ve babanın birlikte olma durumuna göre sosyal medya bağımlılık düzeyinin incelenmesi amaçlanmış, çalışmaya anne ve babası birlikte olan 438 ergen ile anne ve babası boşanmış 12 ergen katılmıştır. Araştırmanın sonunda anne ve babası boşanmış olan ergenler ile anne ve babası birlikte olan ergenlerde sosyal medya bağımlılık düzeyi arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Şahin, 2019: 70).

Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin aile gelir durumu değişkenine göre farklılaşmağı bulunmuştur. Bu kapsamda aile gelir düzeyi düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yapılan bazı çalışmalarda ise gelir düzeylerine göre ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzlarının birbirinden farklı olduğu, genellikle gelir düzeyi düşük olan ailelerde yaşayan bireylerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Şahin, 2019: 73).

Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ulaşılan bulguların ise araştırma sonuçlarımız ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu konuda ergenler üzerinde yürütülen bir çalışmada aile gelir düzeyi düşük, orta ve yüksek olan ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir (Yaşar-Can, 2020: 17). Bu konuda yürütülen başka bir çalışmada ergenlerde sosyo-ekonomik unsurların sosyal medya bağımlılığı üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmada aile gelir düzeyi (geliri giderinden az, gelir ve gideri birbirine eşit, geliri giderinden daha fazla) değişkenine göre ele alındığı zaman ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Korkmaz, 2022: 31).

Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmağı bulunmuştur. Bu kapsamda anne eğitim düzeyi ilköğretim, lise ve üniversite olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık

düzeylerinin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları ile paralellik gösteren ve ergenler üzerinde bu konuda yürütülen bir çalışmada anne eğitim düzeyi (okur-yazar değil, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite, lisansüstü) değişkenine göre ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Yaşar-Can, 2020: 17). Bu konuda yapılan ve yaş ortalaması 12-18 arasında bulunan ergenler üzerinde yürütülen bir çalışmada sosyo-demografik faktörlerin sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada anne eğitim durumu değişkenine göre ele alındığı zaman ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir (Korkmaz, 2022: 32).

Literatürde anne eğitim düzeyine göre sosyal medya bağımlılığının ele alındığı bazı çalışmalarda ise anne eğitim düzeyinin sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu konuda yapılan bir çalışmada 15-17 yaş aralığında bulunan ergenlerde sosyal medya bağımlılığının anne eğitim düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada anne eğitim düzeyi düştükçe ergenlerde sosyal medya bağımlılığının yükseldiği rapor edilmiştir (Şahin, 2019: 66).

Yapılan bu çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmağı bulunmuştur. Bu kapsamda baba eğitim düzeyi ilköğretim, lise ve üniversite olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. literatürde bu konuda yapılan bazı araştırma sonuçlarının çalışma bulgularımız ile paralellik göstermediği görülmektedir (Yaşar-Can, 2020: 17). Ergenler üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada baba eğitim düzeyi düştükçe ergenlerin sosyal medya bağımlılıklarının arttığı tespit edilmiştir (Şahin, 2019: 68). Yaş ortalaması 12-18 arasında olan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen diğer bir çalışmada ise baba eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin baba eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Korkmaz, 2022: 32).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin yaşamlarının büyük bir bölümünün geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre sosyal medya bağımlılık düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ortaya çıkan sonuçlara göre, yaşamının büyük bölümü köy/kasabada geçen öğrenciler ile kıyaslandığı zaman il merkezinde yaşamış olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Buna karşılık yapılan bazı çalışmalarda yaşanan yerleşim yeri değişkeninin sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici olmadığını göstermektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada 12-18 yaş aralığında bulunan ergenlerde yaşanan yerleşim yeri (köy, kasaba, ilçe, şehir, büyükşehir) ve yaşanan coğrafi bölge (Türkiye'nin doğu, batı ve orta bölgeleri) değişkenlerine göre sosyal medya bağımlılık düzeyinin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur (Korkmaz, 2022: 31).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin tek çocuk ya da iki kardeşi olan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde bu konuda yapılan çalışmalarda araştırma bulguları ile paralellik göstermeyen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada üç ve daha fazla kardeşe sahip olan ergenler ile kıyaslandığı zaman bir kardeşe sahip olan ergenlerde sosyal medya bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Korkmaz, 2022: 31).

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveyn tutumu algıları ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Ortaya çıkan sonuçlara göre, sosyal medya bağımlılık düzeyi ile kabul-ilgi algı düzeyi arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu, sosyal medya bağımlılık düzeyi ile psikolojik özerklik algı düzeyi arasında negatif yönlü orta düzeyin altında bir ilişkinin olduğu ve sosyal medya bağımlılık düzeyi ile kontrol-denetleme algı düzeyi arasında negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre de ebeveyn tutumlarının sosyal medya bağımlılığını etkileyen bir unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır. ebeveyn tutumları ile öğrencilerin sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı ilişkiler olmasının temelinde ebeveyn tutumlarının hem sergilenen fiziksel davranışları hem de psikolojik yapıyı etkilemesinin yattığı düşünülebilir. Literatürde yer alan çalışmalarda da ebeveyn tutumlarının psikolojik yapıyı ve sergilenen davranışları etkilediğini göstermektedir (Bilgin, 2020: 6; İnce, 2020: 8; Kadioğlu, 2018: 1; Naz ve Kausar, 2015: 25; Deniz ve diğerleri, 2013: 169).

Sosyal medya bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkide göze çarpan bulguların başında kontrol-denetleme algısı ile sosyal medya bağımlılık düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmadı gelmektedir. Ortaya çıkan bu bulguya göre ebeveynlerin

çocuklarını sürekli olarak kontrol etmeleri ve denetlemelerinin sosyal medya bağımlılığını azaltan bir unsur olduğu görülmektedir. Literatüre yer alan çalışmalarda da ebeveyn tutumlarının çocukların davranışlarını etkilediği, sergilenen ebeveyn tutumu değiştikçe çocukların sergiledikleri davranış biçimlerinin de değiştiği belirtilmektedir. Ogelman ve diğerlerine (2013: 149) göre, bazı ebeveynlerin çocuklarını denetleme ve kontrol etmekten ziyade çocukların sergiledikleri her davranışa izin verme eğilimindedirler. Söz konusu ebeveyn tutumu otoriter ebeveyn tutumunun tam tersi bir durum olarak değerlendirilmektedir. Otoriter ebeveyn tutumunun hakim olduğu ailelerde çocukların sergileyecekleri davranışların sınırları belli olmakla beraber, izin verici ebeveyn tutumunun hakim olduğu ailelerde çocukların sergileyecekleri davranışların sınırı bulunmamaktadır. Bu durum zaman içerisinde çocukların olumsuz sosyal davranışlar sergilemelerine zemin hazırlamaktadır.

Ebeveynlerin çocuklarını denetleyen bir tutum sergilememelerinin sosyal medya bağımlılığını arttırmasının farklı nedenleri de bulunmaktadır. Çocukları üzerinde denetim kurmayan ebeveynlerin bu davranışları çocukların ev içinde kurallara uymadan hareket etmelerine zemin hazırlamaktadır. Çocuk üzerinde ebeveyn kontrolünün olmadığı ailelerde çocuklar serbest hareket edebildiği gibi, ebeveynler önemli sorunlar olmadığı sürece çocukların yaşam tarzına karışmamaktadır. Bunun yanında kontrol ve denetimin olmadığı ailelerde yaşayan çocukların sergileyecekleri davranışların belirli bir sınırı bulunmaması çocuklara sınırsız özgürlük vermektedir (Yıldız, 2004: 140; Çakmak ve Kaplan, 2015: 6). Literatürde yer alan bu bilgiler değerlendirildiği zaman, çocuklarını denetlemeyen ve sergiledikleri davranışları kontrol etmeyen ebeveynlerin sahip oldukları çocukların sosyal medya bağımlısı olma risklerinin yüksek olacağı söylenebilir.

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun hâkim olduğu ailelerde yetişen çocukların da sosyal medya bağımlısı olma riskleri oldukça yüksektir. Çünkü aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun hâkim olduğu ailelerde çocuklar genellikle hayatın merkezi konumundadırlar. Ebeveynler her zaman çocuklarını el üstünde tutma ve çocuklarının her isteklerini yerine getirme eğilimindedirler. Bunun yanında aşırı ilgisiz ebeveyn tutumunun da sosyal medya bağımlılığını arttıran bir unsur olduğu söylenebilir. Çünkü aşırı ilgisiz ebeveyn tutumunun hâkim olduğu ailelerde yaşayan çocuklar kendilerini yalnız hissetme eğilimi yüksek çocuklardır (Çakmak ve Kaplan, 2015: 7-9). Literatürde yer alan çalışmalarda da aile ya da akran çevresinde yeterli düzeyde ilgili görmeyen çocuk ve gençlerin

yalnızlaştığı, yalnızlık düzeyi yüksek bireylerde de sosyal medya bağımlılığının yaygın görüldüğü belirtilmektedir (Rachubinska ve diğerleri, 2021: 1982; Kırçaburun, 2016: 64; Karapetsas ve diğerleri, 2015: 4; Kim ve diğerleri, 2009: 451; Savcı ve Aysan, 2016: 106; Karaköse ve diğerleri, 2016: 2419; Yılmaz ve Bulut-Serin, 2021: 318; Traş, 2019: 465; Yıldız-Durak, 2018: 1).

Bu konuda yürütülen bir çalışmada ebeveyn tutumları ile ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ebeveyn tutumlarının çocuklarda sosyal medya kullanım düzeyini ve sosyal medya kullanım amaçlarını etkilediği bulunmuştur. Söz konusu çalışmada özellikle bilinçli ebeveynlerin güncel yaşam olaylarını ve faydalı içerikleri öğrenmeleri konusunda sosyal medyanın çocuklara faydalı olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir (Okumuş ve Parlar, 2018: 7). Ergenler üzerinde bu konuda yapılan diğer bir alışmada algılanan ebeveyn kontrolü ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu çalışmaya 16-18 yaş grubunda bulunan 387 ergen katılmıştır. Araştırmanın sonunda ebeveynlerden algılanan psikolojik kontrol düzeyi ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda ebeveynlerin sürekli olarak kontrol kurmaya çalışmalarının ergenlerde sosyal medya bağımlılığını arttırdığı bulunmuştur (Korkmaz, 2022: 2).

Algılanan ebeveyn tutumu ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkinin ele alındığı diğer bir çalışma 18-20 ve 21 yaş üzerindeki bireyler üzerinde yürütülmüştür. Söz konusu çalışmada algılanan ebeveyn tutumunun sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici olduğu, otoriter ve kayıtsız ebeveyn tutumu algısı ile genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir (Özdemir, 2020: 42).

Çalışmayı uygulama ve sonuçlar bakımından etkileyen sınırlılıklar genel anlamda çalışma grubu etrafında gözlenmiştir. Çalışma grubunun sosyo-ekonomik anlamda birbirine yakın ailelerden oluşması verilerin kıyaslanmasında anlamlı farklılıkların çıkmasını engellemiş olduğu düşünülmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyin genel olarak düşük ve orta seviyede olması ebeveynlerin kültür bakımından da benzer anlayışa sahip olduğunu düşündürmektedir. Bu sebeple benzer kültüre sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirme anlayışları, sosyal medya ve sosyal medya bağımlılığına olan yaklaşımları da

ortak noktada buluşmaktadır. Anne- baba eğitim durumlarının, aylık gelir düzeyinin, yerleşim yeri değişkenin belirli bir seviyede yığılmasında verilerin sonuçlarını etkilediği düşünülmektedir. Demografik form sonucunda ulaştığımız benzer özellikler kapsamında çalışmanın sonucunda anlamlı farklılıklar ortaya çıkmamasına sebep olmuştur.

8. SONUÇ

Yapılan bu araştırmaya katılan öğrencilerin algılanan ebeveyn tutumlarına ilişkin bulgular incelendiği zaman, kabul – ilgi ve psikolojik özerklik algı düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu, kontrol – denetleme algı düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Demografik değişkenlere göre öğrencilerin ebeveyn tutumu algıları değerlendirildiği zaman ebeveyn tutumu algılarının yaş grubu ve kardeş sayısı değerkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği, buna karşılık ebeveyn tutumu algılarının cinsiyet, anne-baba birlikte yaşama durumu, aylık gelir düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve yaşamın büyük bir bölümünün geçtiği yerleşim yeri değerkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışmada literatürde yer alan bulgulara kıyasla öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Demografik değerkenlere göre incelendiği zaman öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin cinsiyet, yaş grubu, anne ve babanın birlikte yaşama durumu, kardeş sayısı ve yaşamın büyük bir bölümünün geçtiği yerleşim yeri değerkenlerine göre farklılaştığı, buna karşılık sosyal medya bağımlılığının aylık gelir düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, değerkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bunun yanında öğrencilerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile sosyal medya bağımlılıkları arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

9. ÖNERİLER

Yapılan bu çalışmada algılanan ebeveyn tutumları ve öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile ilişkili bulgular göz önünde bulundurularak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Her eğitim kademesinde öğrencilerin sosyal medyaya erişim sağlayabilecekleri cep telefonu ya da tablete sahip olma düzeyleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle sosyal medya bağımlılığının farklı eğitim kademelerinde yer alan öğrenciler arasında incelendiği çalışmalar yapılabilir.
2. Yapılan bu çalışmada elde edilen bazı sonuçların literatürle paralellik göstermediği görülmektedir. Bunun temel nedeni olarak özellikle ebeveyn tutumu algısını ölçmede farklı araçlardan yararlanılmasının yattığı düşünülmüştür. Ebeveyn tutumunun sosyal medya bağımlılığı üzerindeki etkilerine ilişkin daha ayrıntılı bulgulara ulaşabilmek için farklı ebeveyn tutumlarının (otoriter tutum, demokratik tutum, aşırı koruyucu tutum, izin verici tutum vb.) sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.
3. Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sosyal medya araçlarına ulaşma durumları ve sosyal medyada vakit geçirme düzeyleri ile yakından ilişkilidir. Bu kapsamda internete erişme biçimi ve sosyal medya kullanım sıklığı değişkenlerine göre öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.
4. Son yıllarda sosyal medya kullanımının psikolojik ve sosyal gelişim üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin psikolojik sağlık ve sosyal beceri gelişimi üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.
5. Sosyal medya bağımlılığı öğrencilerin psikolojik ve sosyal yapıları üzerinde birçok olumsuzluğu beraberinde getirirse de, özellikle ders ya da kişisel gelişim amacıyla sosyal medya kullanımının birçok faydası da olduğu bilinmektedir. Bu noktada ilköğretim kademesinden itibaren sosyal medyayı verimli kullanmaları konusunda öğrencilere eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

- Alnjadat, R., Hmaidı, M. M., Samha, T. E., Kilani, M. M., & Hasswan, A. M. (2019). Gender variations in social media usage and academic performance among the students of University of Sharjah. *Journal of Taibah University Medical Sciences*, 14(4), 390-394.
- Altıntaş, T. (2019). *Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Koşullu Öz-Değerdeki Rolü ve Depresyon İle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kıbrıs.
- Aparicio-Martínez, P., Ruiz-Rubio, M., Perea-Moreno, A. J., Martínez-Jiménez, M. P., Pagliari, C., Redel-Macías, M. D., & Vaquero-Abellán, M. (2020). Gender differences in the addiction to social networks in the Southern Spanish university students. *Telematics and Informatics*, 46, 1-4.
- Ayas, T. & Horzum, M.B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39),46-57.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 570-585.
- Baker, Ö.E., & Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.
- Baz-Bilici, A. (2014). Boşanma sürecinin çocuklar üzerindeki psiko-sosyal etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 79-110.
- Bilgin, S. (2020). *Bedensel Belirti Bozukluğunda Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Savunma Düzeneklerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyükşahin, G. (2009). Boşanmış ve boşanmamış (tam) ailelerden gelen 11-13 yaş arası çocukların anne baba tutumlarını algılama biçimlerinin sosyal uyum düzeyleri ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Clouse, B. (2000). Ergenlerde ahlak gelişimi ve cinsellik. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, 9(9).
- Coşkun, S., Kılıç, H. S., & Sarıkoç, G. (2021). Ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları ile ergenlerin internet bağımlılığı. *Humanistic Perspective*, 3(3), 780-799.
- Çakır, S. G., & Aydın, G. (2005). Parental attitudes and ego identity status of Turkish adolescents. *Adolescence*, 40(160), 848-859.
- Çakırlı, N. (2017). *Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları ile 5-6 yaş aralığındaki çocukların özgüven düzeyinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kıbrıs.
- Çakmak, K., & Kaplan, N. (2015). Çocuk yetiştirme tarzları anne-baba tutumları. Aydın: Aydın İl Emniyet Müdürlüğü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Büro Amirliği.

- Çetinkaya, S. (2019). *Algılanan anne baba tutumlarının ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çömlekçi, M. & Başol, O. (2019). Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4),173-188.
- Demirci, E. (2016). *Anne babası boşanmış çocukların gözünden yaşadığı güçlükler: Fenomenolojik bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demiriz, S., & Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu eğitim dergisi*, 15(1), 105-122.
- Deniz, M. E., Karakuş, Ö., Traş, Z., Ekleleklioğlu, J., Özyeşil, Z., & Hamarta, E. (2013). Parental attitude perceived by university students as predictors of subjective well-being and life satisfaction. *Psychology*, 4(03), 169.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimleri Etkinliği içinde (ss.19-21). İstanbul.
- Dinçel, E. (2006). Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doğrusever, C. (2021). Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 23-42.
- Durmuş, R. (2006). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yayılanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dursun., A. (2010). Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Erdim, L., & Ergün, A. (2016). Boşanmanın ebeveyn ve çocuk üzerindeki etkileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 78-84.
- Ersoy, E. (2015). Assessment of adolescent perceptions on parental attitudes on different variables. *Journal of Education and Training Studies*, 3(5), 165-176.
- Ersoy, E., & Ugur, H. (2015). The relationship between students' self-esteem and parental attitudes in Turkish society. *The Anthropologist*, 21(1-2), 112-119.
- Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2(1),105-120.
- Gümüş, R. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Flört Şiddetinin Öz Anlayış ve Algılanan Ebeveyn İlişkisinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Gündüz-Algünerhan, R. (2017). *12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan ana baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık*. Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Hawi, N., & Samaha, M. (2018). Identifying commonalities and differences in personality characteristics of Internet and social media addiction profiles: traits, self-esteem, and self-construal. *Behaviour & Information Technology*, 38(2), 110-119.
- Hidalgo, M. A., Chen, D., Garofalo, R., & Forbes, C. (2017). Perceived parental attitudes of gender expansiveness: development and preliminary factor structure of a self-report youth questionnaire. *Transgender Health*, 2(1), 180-187.
- İnce, Ş.İ. (2020). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kadıoğlu, İ. (2018). *Ebeveynlerin çocuklarını kabul, red ve kontrol düzeyleri ile çocukların somatizasyon belirtileri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karadağ, A. & Akçınar, B. (2019). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik semptomlar arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 20(3),154-166.
- Karakaya, Ş. (2018). *Boşanmanın çocukların benlik saygısı ve sosyal sorun çözme becerilerine etkisi: Denizli örneğinde karşılaştırmalı bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakose, T., Yirci, R., Uygun, H., & Ozdemir, T. Y. (2016). Relationship between high school students' Facebook addiction and loneliness status. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 12(9), 2419-2429.
- Karapetsas, A. V., Karapetsas, V. A., Zygoris, N. C., & Fotis, A. I. (2015). Internet addiction and loneliness. *Encephalos*, 52, 4-9.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, F. Ş., & Gündüz, İ. (2019). Anne-babası evli veya boşanmış olan çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu ile somatizasyon belirtileri arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 35-56.
- Kaya., A. (2010). İlköğretim öğrencilerinin anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kıran, S. & Küçükboşancı, H., & Emre, İ.E. (2020). Sosyal medya kullanımının kişiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 13(4),435-441.
- Kırık, A., Arslan, A., Çetinkaya, A., & Mehmet, G. Ü. L. (2015). A quantitative research on the level of social media addiction among young people in Turkey. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(3), 108-122.
- Kim, J., LaRose, R., & Peng, W. (2009). Loneliness as the cause and the effect of problematic Internet use: The relationship between Internet use and psychological well-being. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(4), 451-455.
- Kircaburun, K. (2016). Self-Esteem, Daily Internet Use and Social Media Addiction as Predictors of Depression among Turkish Adolescents. *Journal of Education and Practice*, 7(24), 64-72.

- Kolburan, G., Comert, I. T., Narter, M., & Isozen, H. (2012). Parental attitude perception in adolescents by gender. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 1299-1304.
- Korkmaz, E. (2022). *Adölesanların ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrol ile sosyal medya bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Köni, C. (2020). Okul öncesi öğretmenliği ders notları: psikolojiye giriş. Ankara: Benim hocam yayıncılık
- Kulakcı-Altıntaş, H., & Ayaz-Alkaya, S. (2019). Parental attitudes perceived by adolescents, and their tendency for violence and affecting factors. *Journal of interpersonal violence*, 34(1), 200-216.
- Kuru, D. (2018). *Anne-babası boşanmış ve boşanmamış çocukların depresyon belirtilerinin anne-baba tutumları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Li, J. B., Mo, P. K., Lau, J. T., Su, X. F., Zhang, X., Wu, A. M., ... & Chen, Y. X. (2018). Online social networking addiction and depression: The results from a large-scale prospective cohort study in Chinese adolescents. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(3), 686-696.
- Nacak, M., Yağmurlu, B., Durgel, E., & van de Vijver, F. (2011). Metropol ve anadolu'da ebeveynlik: biliş ve davranışlarda şehrin ve eğitim düzeyinin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 85-100.
- Naz, F., & Kausar, R. (2015). Parental neglect, negative self-esteem, emotional instability and depressive symptoms in adolescents with somatic symptoms. *Pakistan Journal of Social Sciences (PJSS)*, 35(1), 25-36.
- Oberst, U., Wegmann, E., Stodt, B., Brand, M., & Chamarro, A. (2017). Negative consequences from heavy social networking in adolescents: The mediating role of fear of missing out. *Journal of Adolescence*, 55, 51-60.
- Odabaşı, B. (2013). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin ana baba tutumları açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(2), 33-51.
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z., & Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarının yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 143-152.
- Okumuş, V. (2018). Çocukların sosyal medya kullanımları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Okumuş, V., & Parlar, H. (2018). Çocukların sosyal medya kullanım amaçları ve ebeveyn tutumları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 357-368.
- Öngen, D. (2019). Ergenlikte zihinsel gelişim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 26(1), 289-302.
- Öngider, N. (2013a). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161.

- Öngider, N. (2013b). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 16, 164-174.
- Öngören, S. (2017). Boşanma ve boşanmanın erken çocukluk dönemi çocuklar üzerindeki etkileri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(13), 73-87.
- Özdemir, H. (2020). *Genç erişkinlerde aile içi sorunların sosyal medya bağımlılığı ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Özgen, H. (2017). *Çocukluk çağı ruhsal travmalarının ebeveyn tutumları üzerindeki yordayıcılığı*. Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, M. & Talas, M. (2015). Sosyal medya ve eğitim etkileşimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 7(1),102-120.
- Özyürek., A. (2004). Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek., A., & Şahin., F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2),19-34.
- Park, S., Kim, B. N., & Park, M. H. (2016). The relationship between parenting attitudes, negative cognition, and the depressive symptoms according to gender in Korean adolescents. *International Journal of Mental Health Systems*, 10(1), 1-8.
- Paseka, A., & Schwab, S. (2020). Parents' attitudes towards inclusive education and their perceptions of inclusive teaching practices and resources. *European Journal of Special Needs Education*, 35(2), 254-272.
- Peterson, J., Bruce, J., Patel, N., & Chamberlain, L. J. (2018). Parental attitudes, behaviors, and barriers to school readiness among parents of low-income Latino children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(2), 188.
- Psyche. (2018).Topografik kuram ve yapısal kuram. Erişim adresi: <https://psikheblog.wixsite.com/psyche/post/topografi%CC%87k-ve-yapisal-kuram>. Erişim tarihi: 11 Haziran 2021
- Rachubinska, K., Cybulska, A. M., & Grochans, E. (2021). The relationship between loneliness, depression, internet and social media addiction among young Polish women. *Eur. Rev. Med. Pharmacol. Sci*, 25, 1982-1989.
- Sak, R., Şahin-Sak, İ.T., Atli, S., & Şahin, B. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- Sarı, T., & Özkan, I. (2016). An investigation of the relationship between adolescents' subjective well-being and perceived parental attitudes. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(2), 155.
- Sarıdaş, E. (2021). *Ebeveyn tutumlarının ergen bireylerdeki somatik belirti ve yaşam doyumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Savci, M., & Aysan, F. (2016). Relationship between impulsivity, social media usage and loneliness. *Educational Process: International Journal*, 5(2), 106.
- Silverstein, B., Clauson, J., Perdue, L., Carpman, S., & Cimarolli, V. (1998). The association between female college students' reports of depression and their perceptions of parental attitudes regarding gender. *Journal of Applied Social Psychology*, 28(6), 537-549.
- Şahin, D. (2019). *Ergenlerde sosyal medyaya yönelik tutumların, yalnızlık, depresyon ve beğenilme arzusuyla ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Şahin, M., & ark. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 257-270.
- Şendoğdu., M.C. (2000). Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, E. (2019). *Anne babası boşanma aşamasında olan çocukların algıladıkları anne baba tutumları ile boşanma sürecine uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Taş, İ. (2017). Ergenler için sosyal medya bağımlılığı ölçeği kısa formunun (SMBÖ-KF) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 4(1), 27-40.
- Temel, D. (2018). *Yerleşim Yerlerine Göre Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y. ve Li, M. (2010). *Proposed diagnostic criteria for internet addiction*. *Addiction*, 105(3), 556-564.
- Tokgöz, Ö. (2017). *Lise sınavlarına hazırlanan çocuklarda kaygı düzeyi, yaşam kalitesi ve ebeveyn tutumları açısından cinsiyetler arasındaki farkların incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Toplu, A. (2017). Şiddete maruz kalan ergen öğrencilerin psikolojik sağlamlıkları ile empati ve öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin demografik değişkenlerle birlikte incelenmesi (Kahramanmaraş ili örneği). Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Traş, Z. (2019). Internet addiction and loneliness as predictors of internet gaming disorder in adolescents. *Educational Research and Reviews*, 14(13), 465-473.
- Tuzcuoğlu., N. (1995). Psikanaliz kuramı ve özellikleri. M.Ü. Atatürk Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 7,275-285.
- Türkarslan, N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla baş etme yolları. *Aile ve toplum*, 9(3), 99-108.

- Uygun, N., & Kozikoğlu, İ. (2020). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1494-1507.
- Yaşar-Can, S. (2020). *Adölesanlarda sosyal medya kullanımının depresyon ve yalnızlığa etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yıldız Durak, H. (2018). What would you do without your smartphone? Adolescents' social media usage, locus of control, and loneliness as a predictor of nomophobia. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 5(2), 1-15.
- Yıldız, S. A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3), 131-149.
- Yılmaz, A. (2000). Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin, gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, Ö. Y., & Serin, N. B. (2021). The Analysis of Adolescents Attitude to Social Media and their Loneliness Level. *İlköğretim Online*, 20(1), 318-326.
- Yılmazer., Y. (2007). Anne baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK1: Demografik Form

1) Cinsiyetiniz

- a) Kız**   **b) Erkek**

2) Yaş grubunuz

- a) 12-13 yaş**   **b) 14-15 yaş**   **c) 16-17 yaş**   **d) 18 yaş**

3) Anne babanızın ayrı mı birlikte mi yaşıyor?

- a) Evli**   **b) Boşanmış**

4) Aile aylık gelir düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Düşük**   **b) Orta**   **c) Yüksek**

5) Anne eğitim durumu

- a) İlköğretim mezunu**   **b) Lise mezunu**   **c) Üniversite mezunu**

6) Baba eğitim durumu

- a) İlköğretim mezunu**   **b) Lise mezunu**   **c) Üniversite mezunu**

7) Yaşamınızın çoğunluğunun geçtiği yerleşim yeri

- a) Köy - kasaba**   **b) İlçe merkezi**   **c) İl merkezi**

8) Kardeş sayınız

- a) Tek çocuğum**   **b) 2 kardeşiz**   **c) 3 kardeşiz**   **d) 3'ten fazla kardeşiz**

EK2: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Değerli öğrenciler, Elinizdeki form sosyal medyayı kullanma düzeyinizi belirlemeyi amaçlamaktadır. Aşağıda sıralanan ifadelere yönelik düşüncelerinizi “Evet” ve “Hayır” şeklinde karşılarında yer alan parantezlere (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen her ifadeyi dikkatlice okuyup tüm maddeleri cevaplayınız. Katılımınız için teşekkür ederiz.		
	Evet	Hayır
Son bir yılda,		
sürekli olarak, kendinizi sosyal medyaya tekrar girebileceğiniz andan başka bir şey düşünemez halde buldunuz mu?	( )	( )
sürekli olarak, sosyal medyada daha fazla zaman geçirmek istediğiniz için kendinizi mutsuz hissettiniz mi?	( )	( )
sosyal medyayı kullanmadığınız zaman çoğu kez kendinizi kötü hissettiniz mi?	( )	( )
sosyal medyada daha az zaman geçirmeye çalıştığınız ancak burada başarılı olamadığınız oldu mu?	( )	( )
sosyal medyayı kullanma istediğinizden dolayı diğer etkinliklerinizi (spor, hobiler vb.) sürekli olarak ihmal ettiniz mi?	( )	( )
sosyal medyayı kullanmanızdan dolayı diğer insanlarla sürekli olarak tartışmalarınız oldu mu?	( )	( )
sosyal medyada geçirdiğiniz süre hakkında ebeveynlerinize (anne-baba) veya arkadaşlarınıza sürekli olarak yalan söylediniz mi?	( )	( )
olumsuz duygularınızdan kaçmak için sık sık sosyal medyayı kullandınız mı?	( )	( )
sosyal medyayı kullanmanızdan dolayı ebeveynleriniz, kız veya erkek kardeşleriniz ile ciddi çatışmalarınız oldu mu?	( )	( )

EK3: Anne-Baba Tutum Ölçeği Öğrenci Formu

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi **anne** ve **babanızı** düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Eğer **TAMAMEN BENZİYORSA** aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine **4**;
BİRAZ BENZİYORSA **3**;
BENZEMİYORSA **2**;
HİÇ BENZEMİYORSA **1** yazınız.

☐	1. Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
☐	2. Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
☐	3. Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
☐	4. Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
☐	5. Annem ve babam bazı konularda “sen kendin karar ver” derler.
☐	6. Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.
☐	7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.
☐	8. Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.
☐	9. Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.
☐	10. Annem ve babamla her tartıştımda bana “büyüdüğün zaman anlarsın” derler.
☐	11. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.
☐	12. Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.
☐	13. Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.
☐	14. Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda, bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.
☐	15. Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.
☐	16. Derslerimden düşük notlar aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.
☐	17. Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.
☐	18. Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.

Aşağıdaki her ifadenin yanında bulunan kutulardan sadece size uygun olanın içine çarpı(X) işareti koyunuz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet Hayır

Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir (Pazartesi-Cuma arası)?

8:00'den önce	☐	10:00 – 10:59 arası	☐
8:00 – 8:59 arası	☐	11:00 ya da daha geç	☐
9:00 – 9:59 arası	☐	İstediğim saate kadar	☐

20. Genel olarak annen ve baban hafta sonları gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

Evet Hayır

Eğer cevabınız Evet ise, aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Haftanın Cuma ya da Cumartesi akşamları en geç saat kaçta kadar gece dışarıda kalmanıza izin verilir .

8:00'den önce	☐	10:00 – 10:59 arası	☐
8:00 – 8:59 arası	☐	11:00 ya da daha geç	☐
9:00 – 9:59 arası	☐	İstediğim saate kadar	☐

Annen ve baban aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?

	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba Gösterir
21. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğini,	☐	☐	☐
22. Boş zamanlarınızda ne yaptığını,	☐	☐	☐
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığını,	☐	☐	☐

Annen ve babanın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?

	Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri vardır	Çok bilgileri vardır
24. Eğer gece bir yere gittiysen nereye gittiğin,	☐	☐	☐
25. Boş zamanlarınızda ne yaptığın,	☐	☐	☐
26. Okuldan çıktıktan sonra nereye gittiğin,	☐	☐	☐

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Dilşad ALTUN

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: 2019, Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Devam ediyor, KTO Karatay Üniversitesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Stajlar:

Temmuz 2017-Ağustos 2017, Yardımcı Öğretmen, Havran Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Eylül 2018- Haziran 2019, Stajyer Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi OÇEM Eylül 2018-Ocak 2019, Stajyer, Kırıkkale Şehit Ali Tonga Kız Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Şubat 2018-Haziran 2018, Stajyer, Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Pediatri Bölümü Hematoloji Birimi

Eylül 2017- Ocak 2017, Stajyer, Kırıkkale Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Şubat 2017- Haziran 2017, Stajyer, Kırıkkale Minik Kalpler Anaokulu

Eylül 2017- Ocak 2017, Stajyer, Kırıkkale Fabrikalar Şehit Çağdaş Tamkoç Anaokulu

Çalıştığı Kurumlar:

Eylül 2020- Şubat 2021, Yardımcı Öğretmen, İlkyaşam Kreş ve Gündüz Bakım Evi

Ağustos 2021- devam ediyor Ted Ankara Koleji Anaokulu Öğretmenliği

ETİK KURUL

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ DIŐI ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Sayısı: 6

Toplantı Tarihi: 08.07.2021

Karar Sayısı: 2021/027: Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI'nın, "Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Ebeveyn Tutumları ile İlişkisi" başlıklı araştırma projesi çalışması ile ilgili 07.07.2021 tarihli dilekçesi ve ekleri görüşüldü.

Görüşme sonucunda araştırma projesi çalışmasının Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI'nın sorumluluğunda yürütülmesinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Not: Çalışma ile ilgili gerekli izin ve yasal sorumluluk araştırmacılara aittir.

Sorumlu Araştırmacı: Dr. Öğr. Üyesi Hatice HARMANCI

Yardımcı Araştırmacı: Dilşad ALTUN